

BLIND

PORTRETTEEN MET
BLIKKEN EN BLOZEN

DATE

Dit boekje hoort bij het tentoonstellingsproject
BLIND DATE. Portretten met blikken en blozen.

De tentoonstelling vindt plaats op vier locaties in de Antwerpse binnenstad die door een wandeling met elkaar verbonden zijn:

KEIZERSKAPEL
MUSEUM SNIJDERS&ROCKOXHUIS
SINT-CAROLUS BORROMEUSKERK
MUSEUM VLEESHUIS

Wil je graag nog meer historische locaties ontdekken?
Een optionele wandelroute leidt je langs de leefwereld van de geportretteerden en brengt je terug naar de Keizerstraat, startpunt van de tentoonstelling. Veel plezier!

Tickets & info: www.blinddate.vlaanderen

© Kanselarij Phoebus Foundation vzw, Antwerpen, 2020

D/2020/14.672/1

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Als u opmerkingen of vragen heeft, dan kunt u contact nemen met ons:
info@phoebusfoundation.org

SNIJDER
ROCKOX | **HUIS**

**KEIZERS
KAPEL**

St. Carolus Borromeus

BLIND DATE PORTRETTE MET BLIKKEN EN BLOZEN

**DEZE TENTOONSTELLING KWAM TOT
STAND DOOR**
De Kancelarij van The Phoebus Foundation
Museum Snijders&Rockoxhuis

MET DE STEUN VAN
KBC Groep NV
Katoen Natie
Indaver
Jan De Nul Groep NV

m.m.v. Keizerskapel
Sint-Carolus Borromeuskerk
Museum Vleeshuis
Sint-Pauluskerk
Koninklijke Academie voor Schone Kunsten
Antwerpen
Universiteit Antwerpen
Sint-Jacobskerk
& Buvetex

CURATOREN
Dr. Katharina Van Cauteren
Hildegard Van de Velde

ALGEMENE COÖRDINATIE
Katrijn Van Bragt

**ALGEMENE PRAKTISCHE
COÖRDINATIE**
Paul De Loose & Sascha De Keersmaecker
Patrick Wuytack & Ilya Depuydt

BRUIKLEENWERKING
Hannah Thijs

CONSERVATIE
Sven Van Dorst
Marieke Verboven
Carlos González Juste
Naomi Meulemans

m.m.v. Oliver Claes, Sara Mateu,
Hilde Weissenborn, Jill & Ellen Keppens,
Laura Guilluy, Eva van Zuilen, Titania Hess,
Celine Tallon, Brian Richardson,
Bart Welten & IPARC cvba

COLLECTIEBEHEER
Luk Van Hove
Jessica De Coster

KUNSTTRANSPORT
Hannah Thijs
m.m.v. Katoen Natie Art

SCENOGRAPHIE
Walter Van Beirendonck

DESIGN MEUBILAIR
Dirk Van Saene

REALISATIE
Aorta+
Buvetex

LICHT
Chris Pype

VIDEO & GELUID
Regie: Guido Verelst
Camera: Marc Van Acker, Wim Lecompte

Geluid: Vital Tilborghs
Make-up: Gina Van den Bergh
Montage: Guido Verelst
Grading: Kene Illegems
Audiomix: Yves De Mey
Productie: Deep Focus
Installatie en verhuur: Create
Projecties: Visual Creations

MANNEQUINS
Isabelle De Borchgrave

REDACTIE EN VERTALINGEN
Luc Philippe & Patrick De Rynck (NL)
Anne Baudouin & Ted Alkins (EN)

TEKSTEN
Hannah Thijs
Katrijn Van Bragt
Dr. Katharina Van Cauteren
Hildegard Van De Velde

GRAFISCH ONTWERP
Paul Boudens & Madeleine Wermenbol

MARKETING & COMMUNICATIE
Corrinne Goenée
Patrick Wuytack

DRUKWERK
Graphius

GIDSENWERKING
Museum Snijders&Rockoxhuis

VERZEKERINGEN
Carl Leeman
KBC Groep NV

CATALOGUS
Uitgeverij Hannibal

**OPENBAAR KUNSTBEZIT
VLAANDEREN**
Peter Wouters
Marc Vanvaeck

FOTOGRAFIE
Adri Verburg

MERCHANDISING
Kathleen Borms - BAI

ALZIEND OOG
Fernand Huts
Thomas Leysen

MET WARME DANK AAN
O.L.V.-kerken van Dendermonde en Lebbeke,
Manon Bolssens, Jozef Dauwe,
Dr. Jean-Pierre De Bruyn, Dimitri De Hert,
Gabina De Paepe, Dr. Timothy De Paepe,
Dr. Maartje De Wilde, Tonia D'Haese,
Prof. dr. em. Paul Huvenne,
Dr. Leen Kelchtermans, Olivier Lins,
Dr. Johan Pas, Gautier Platteau, Niels
Schalley, Ernest Van Buynder, Inge Van Impe,
Helena Van Loon en iedereen die
vanwege Katoen Natie, KBC, Indaver,
The Phoebus Foundation en
Museum Snijders&Rockoxhuis direct of
indirect bijdroeg tot deze tentoonstelling.

BLIND DATE

PORTRETTEEN MET BLIKKEN EN BLOZEN

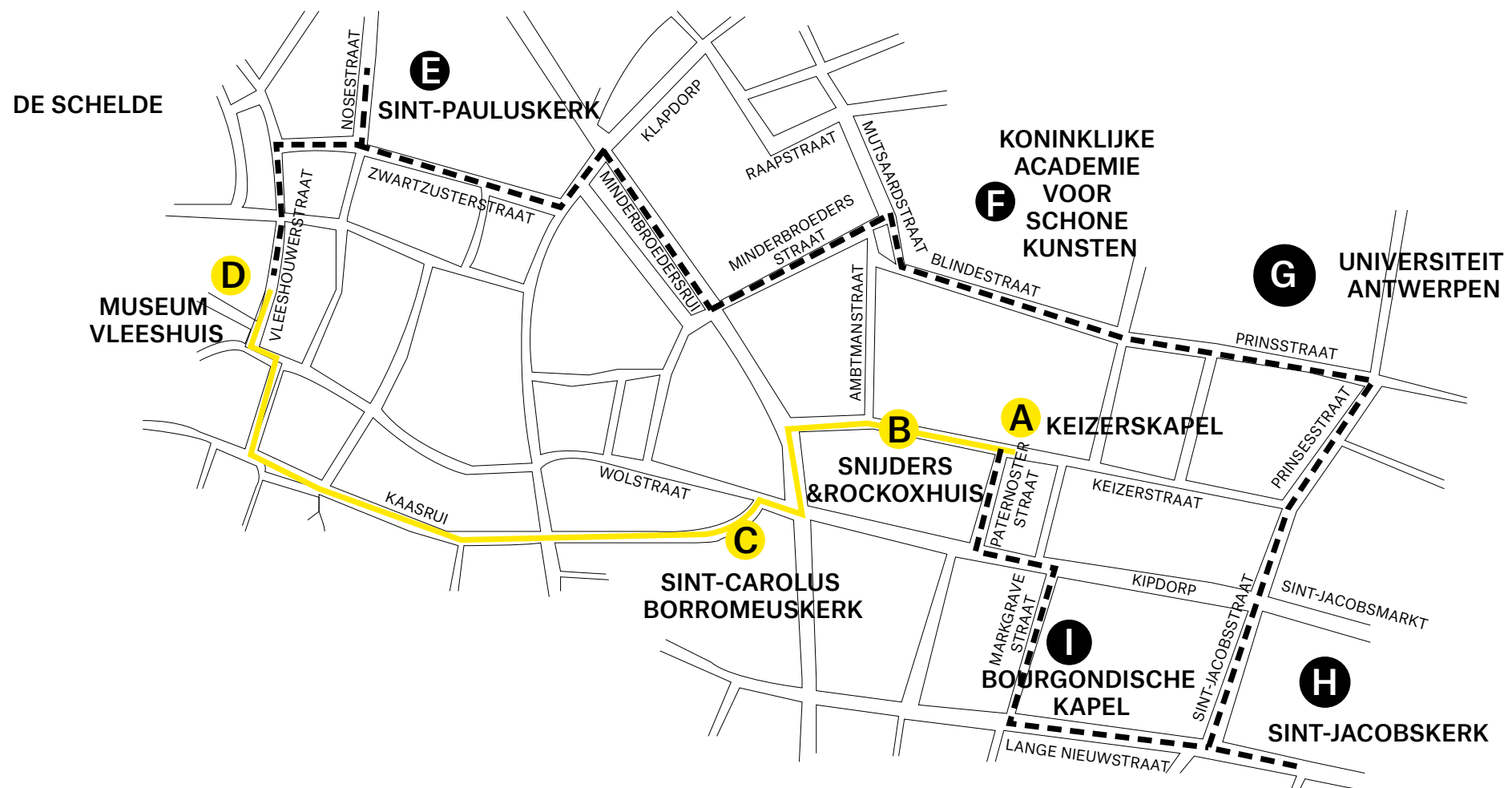
Iemand voor het eerst ontmoeten, is spannend. Opwindend. Sexy. Je deelt een moment. Soms is het niet meer dan een blik of een lach. Soms zijn het enkele uren waarin je onderduikt in elkaars leven. Voor je het weet, worden die uren dagen, jaren,... een mensenleven.

BLIND DATE is zo'n ontmoeting: een intiem rendez-vous met mannen en vrouwen uit vervlogen eeuwen. Ze nemen je mee naar de tijd toen de Zuidelijke Nederlanden het culturele, intellectuele en financiële centrum van de wereld waren. Vanaf de vijftiende eeuw laat wie het zich kan veroorloven zich hier maar wat graag vereeuwigen – met een portret.

De eerste portretten zijn religieus van aard. Ze moeten de opdrachtgever een plekje in de hemel bezorgen. Maar al snel zien vorsten het propagandistische potentieel van de portretkunst. En waar de vorst gaat, volgen zijn onderdanen: vanaf de zestiende eeuw laten ook rijke burgers zich graag en veel portretteren.

Via hun portretten laten deze mensen in hun kaarten kijken. Hun schilderijen getuigen van ambitie en emotie, van schone schijn en gemeende gevoelens. Soms zijn die hoogstpersoonlijk en hyperindividueel. Soms ligt er een laagje stof op, en zijn de dames en heren kinderen van hun tijd. Meestal echter, zijn hun dromen en pretenties verrassend tijdloos en ontvullend herkenbaar.

Misschien is BLIND DATE finaal geen afspraak met nobele onbekenden uit een grijs verleden. Misschien is BLIND DATE nog het meest als een spiegel. Want uiteindelijk staan we oog in oog... met onszelf.

A. KEIZERSKAPEL

Keizerstraat 21-23, 2000 Antwerpen

Dinsdag tot zondag, van 11 tot 17 uur

Toegang op vertoon van tentoonstellingsticket

Niet rolstoeltoegankelijk

B. MUSEUM SNIJDERS&ROCKOXHUIS

Keizerstraat 10-12, 2000 Antwerpen

Dinsdag tot zondag, van 10 tot 17 uur

Toegang op vertoon van tentoonstellingsticket

Rolstoeltoegankelijk

C. SINT-CAROLUS BORROMEUSKERK

Hendrik Conscienceplein 12, 2000 Antwerpen

Dinsdag tot zaterdag, van 10 tot 12u30 en

van 14 tot 17 uur

Toegang tot de gaanderij op de eerste verdieping
op vertoon van tentoonstellingsticket

Toegang via de linkerzijdeur

Niet rolstoeltoegankelijk

D. MUSEUM VLEESHUIS

Vleeshouwersstraat 38, 2000 Antwerpen

Donderdag tot zondag, van 10 tot 17 uur

Toegang tot de eerste verdieping op vertoon
van tentoonstellingsticket

Niet rolstoeltoegankelijk

EXTRA

E. SINT-PAULUSKERK

Sint-Paulusstraat 22, 2000 Antwerpen

Ingang Veemarkt

Van 2 november tot en met 31 maart:
zaterdag en zondag van 14 tot 17 uur

Van 1 april tot en met 1 november:
dagelijks van 14 tot 17 uur

Gratis toegang

Rolstoeltoegankelijk

F. KONINKLIJKE ACADEMIE VOOR SCHONE KUNSTEN ANTWERPEN

Mutsaardstraat 31, 2000 Antwerpen

Tuin open op weekdays, van 9 tot 17 uur

Gratis toegang

Beperkt rolstoeltoegankelijk

G. UNIVERSITEIT ANTWERPEN - HOF VAN LIERE

Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen

Open op weekdays tot 21 uur (op vrijdagen tot 19 uur),
tijdens de zomermaanden (van 6 juli tot en met
14 augustus) open tot 17 uur

Open op zaterdagen van 10 tot 17 uur tijdens het academiejaar

Gesloten op zondagen en op zaterdagen in de
zomervakantie (van 11 juli tot en met 15 augustus)

Gratis toegang

Beperkt rolstoeltoegankelijk

H. SINT-JACOBSKERK

Lange Nieuwstraat 73, 2000 Antwerpen

Elke dag van 14 tot 17 uur

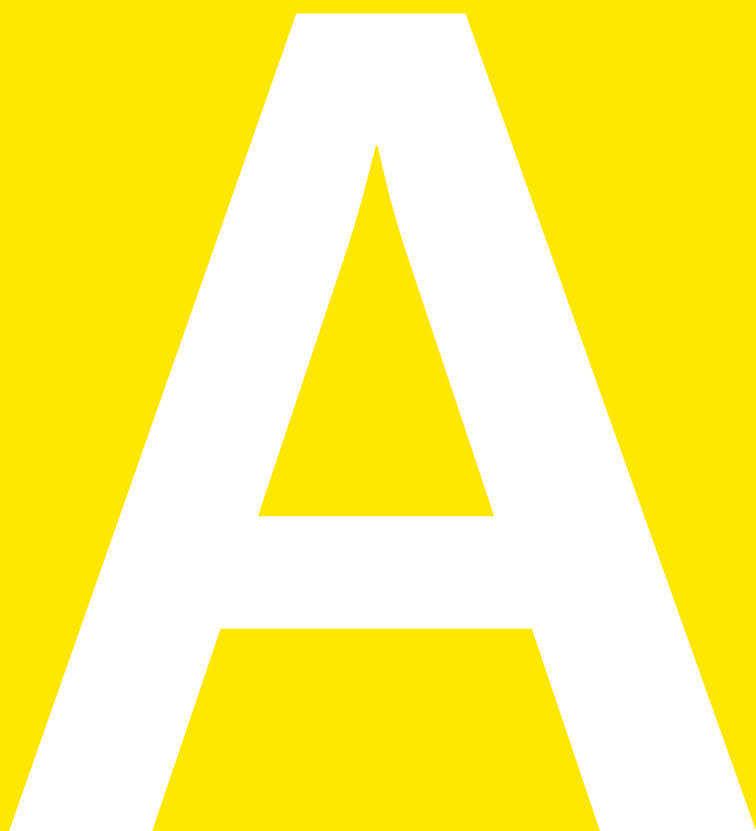
Toegang op vertoon van tentoonstellingsticket

Rolstoeltoegankelijk

I. BOURGONDISCHE KAPEL

Ter hoogte van Markgravestraat 17

Duurtijd volledige wandeling (exclusief bezoek locaties): 1 uur

KEIZERSKAPEL

De historische Sint-Annakapel wordt vanwege haar ligging ook wel de ‘Keizerskapel’ genoemd. In 1512 werd ze gebouwd als ambachtskapel van de droogscheerders oftewel lakenbereiders, die de heilige Anna als patrones hadden. In de zeventiende eeuw floreerde de kapel en werd ze verfraaid met een barok portaal, een monstrans en barokke meubelen, waaronder ook een preekstoel van Peeter II Verbrugghen (1648-1691). Op het einde van de negentiende eeuw werden glasramen met het leven van de jeugdige Maria toegevoegd. De kapel werd lange tijd gebruikt door de zogenoemde ‘Witte Paters’, missionarissen van Afrika, die Antwerpen als basis hadden voor hun overzeese missies.

In een unieke scenografie van de bekende Antwerpse modeontwerper Walter Van Beirendonck vertellen laatmiddeleeuwse religieuze portretten en drieluiken uit de collectie van The Phoebus Foundation hoe de portretkunst is ontstaan.

Keizerstraat 21-23, 2000 Antwerpen

Dinsdag tot zondag, van 11 tot 17 uur

Toegang op vertoon van tentoonstellingsticket

Niet rolstoeltoegankelijk

HET PORTRET ALS TICKET NAAR DE HEMEL

In het aards paradijs was de mens eeuwig 33 en werken was nog niet uitgevonden. Toen plukte Eva de appel en was het uit met de pret. Maar bij het einde der tijden krijgt de mens een herkansing. Wie gelooft en een vroom en deugdzaam leven leidt, zal worden beloond met een plekje in de hemel.

Eigenlijk hoort een mens dus voortdurend te bidden. Maar dat is onpraktisch – er moet immers ook nog worden geleefd. Gelukkig kan je portret je plaats innemen. Zelfs na je dood blijf je zo symbolisch smeken om het felbegeerde ticket naar de hemel.

Voorwaarde daarbij is dat het portret goed op jou lijkt. Een schematisch kladje volstaat niet. Want je wil toch niet meemaken dat er bij het laatste oordeel een misverstand zou ontstaan? Voor je het weet, gaat jouw enkeltje richting hemelpoort per ongeluk naar je oom, broer of buurvrouw. En dat terwijl jij je zuurverdiende centen spendeerde aan dit schilderij, niet zij!

De bloei van de portretkunst is te danken aan angst voor de hel en kapitalistische krenterigheid.

Meester van de Antwerpse Aanbidding (actief ca. 1500-1520)
Triptiek met de Kruisiging, ca. 1520
 Olieverf op paneel
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAR HEB JE JEZELF LATEN AFBEELDEN?

Als je goed kijkt, herken je mijn portret aan de binnenkant van het linkerpaneel. Zoals gangbaar is bij schenkersportretten ben ik ook hier afgebeeld in geknielde, biddende houding. Ik ben de opdrachtgever van dit weelderige drieluik.

WAAROM DEZE VOORSTELLING?

Religie was ontzettend belangrijk in onze maatschappij, en dus koos ik ervoor om mezelf te laten afbeelden binnen een christelijke voorstelling. De buitenluiken verbeelden de Fontein des Levens, waaruit het bloed van Christus en de melk van Maria stromen. De zonden van de mens worden weggespoeld door het doopsel. Op de binnenluiken zien we de gekruisigde Christus met op de achtergrond zijn lijdensverhaal.

Willem Key (1515-1568)

Bewening, 1553

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE HEB JE GEPORTRETTEERD?

Je raadt het nooit, ik heb mezelf afgebeeld op dit schilderij! Centraal zie je uiteraard Christus die beweend wordt door zijn moeder, Johannes de Doper en nog een paar heiligen. Op de tweede rij voegde ik nog enkele figuranten toe. Hun leeftijden kun je aflezen van hun kledij: de man links is 42 jaar en de dame in het midden 33. Tussen hen in staat een bebaarde man die je recht in de ogen kijkt... en dat ben ik!

WAAROM TOON JE JEZELF OP DEZE MANIER?

Mijn zelfportret in deze Bijbelse scène is een manier om duidelijk te maken dat ik dit geschilderd heb, maar daarnaast toon ik mezelf ook graag als bevoorrechte getuige van het goddelijke mysterie dat zich hier afspeelt. Waarom ik je zo aankijk is heel eenvoudig: ik gebruikte een spiegel om mezelf te schilderen.

Peter Paul Rubens (1577-1640)

Portret van Anna Anthonis, ca. 1615-1618

Olieverf op paneel

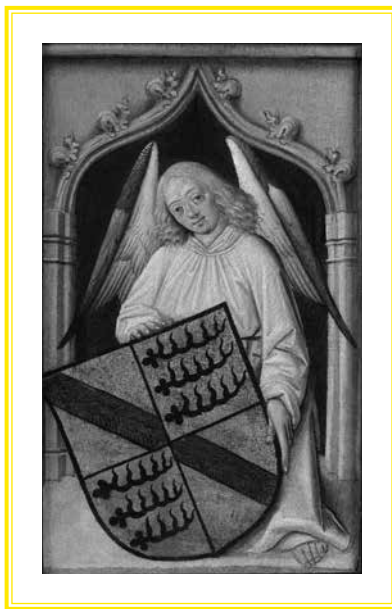
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE BEN JE?

Mijn naam is Anna Anthonis. Ik ben de echtgenote van Alexander Goubau, een succesvolle koopman en oud-aalmoezenier. Samen wonen we in een riant huis in de Wolstraat.

WAAROM ZO'N VROME POSE?

Samen met mijn man bestelde ik een prachtig altaarstuk bij niemand minder dan Peter Paul Rubens voor onze grafkapel in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Op het monumentale schilderij poseer ik net zoals hier, al biddend voor de Madonna met Christus. Op die manier blijf ik voor eeuwig bidden en kan ik zo mijn plekje verdienen in het hiernamaals.

Onbekende meester

Engel met een wapenschild, ca. 1480

Olieverf op doek

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

JIJ ZIET ERUIT ALS EEN MENS MAAR JE BENT HET NIET, WAT BEN JE DAN?

Wij zijn engelen. Het woord 'engel' is afgeleid van het Griekse woord 'angelos', wat boodschapper betekent. Wij zijn bekend in diverse godsdiensten zoals het Christendom en het Jodendom. We zijn de boodschappers van God en beschermers van de mensen.

WAAROM DRAAG JIJ EEN WAPENSCHILD?

Zoals ik al zei, ik bescherm de mensen en dat doe ik ook voor de bijzondere familie d'Ouffet uit Luik, van wie dit wapenschild is.

Joos Van Cleve (ca. 1485/90-1540/41)

Zijpanelen van een triptiek, 1537

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM KIELEN JULLIE TEGENOVER ELKAAR?

Oorspronkelijk zat er tussen deze panelen nog een centraal paneel, waarop een religieuze scène afgebeeld stond. Onze gebeden waren uiteraard daarop gericht, en niet op elkaar.

HOE WERDEN JULLIE PORTRETTEEN GEMAAKT?

Als opdrachtgevers vonden we het belangrijk om herkenbaar te zijn op dit schenkersportret. Daarom lieten we onze portretten op voorhand tekenen op papier. De rest van het tafereel mocht de kunstenaar met de vrije hand schilderen, maar onze gezichten moesten echt herkenbaar zijn. Die werkwijze zie je duidelijk in de ondertekening van dit schilderij. Er zijn verder geen andere aanwijzingen, symbolen of attributen die iets zeggen over onze identiteit, al zijn de patroonheiligen Johannes de Doper en de heilige Anna op de buitenluiken daar misschien wel een verwijzing naar.

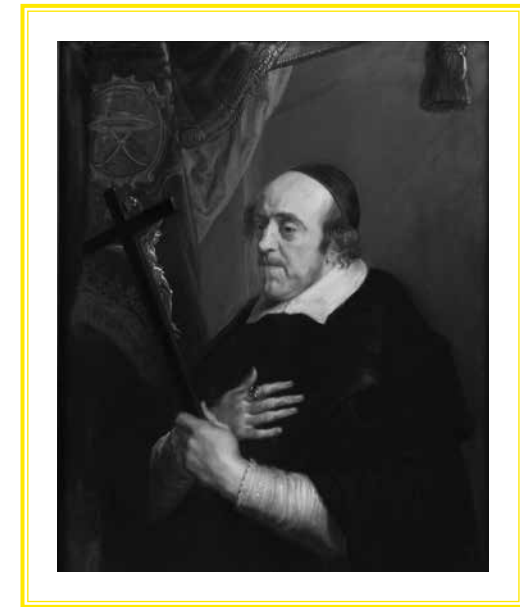
Omgeving van Frans Floris (1519-1570)

Triptiek met de opwekking van Lazarus en de familie van Jacob Stockel met de heiligen Jacobus en Catharina, ca. 1570
Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE ZIJN ER HIER ZO VROOM AAN HET BIDDEN?

Mijn naam is Jacob Stockel. Samen met mijn vrouw en talrijke kroost heb ik me hier op de zijpanelen al knielend laten afbeelden. Onze zonen staan bij mij, onze dochters aan de overzijde, bij mijn vrouw. Als vishandelaar ben ik de hele dag in de weer. Op zoek naar de beste vis reis ik heel Europa rond, tot zelfs in Noorwegen! Veel tijd om te bidden schiet er helaas niet over. Toch wil ik graag mijn plaatsje in het hiernamaals verdienen. Door me hier te laten portretteren kan ik God toch tonen dat ik ten allen tijden aan Hem denk, zelfs tot na mijn dood.

Jan Boeckhorst (1604-1668)

Portret van Ambrosius Capello, bisschop van Antwerpen, ca. 1650-1665
Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM HET KRUIS EN HET KEPPELTJE?

In 1612 trad ik toe tot de orde van de Dominicanen en ik studeerde vele jaren theologie in Dowaaï en Salamanca. Uiteindelijk promoveerde ik in 1627 in Leuven als doctor in de theologie. In 1652 werd ik benoemd tot bisschop van Antwerpen. Heel mijn leven stond in het teken van religie en naastenliefde, en daarvoor staan dus ook de attributen op dit schilderij symbool.

WAAROM MAAKTE BOECKHORST DIT PORTRET?

Mogelijk was mijn wijding tot bisschop van Antwerpen de gelegenheid voor dit portret. De afbeelding van de rode hoed links bovenaan zou daar een verwijzing naar kunnen zijn. Die zogenaamde galero was een heraldisch teken dat werd gebruikt in mijn bisschoppelijke wapenschild.

Justus Sustermans (1515-1568)

Portret van kardinaal Carlo de Medici, ca. 1630-1640

Olieverf op doek

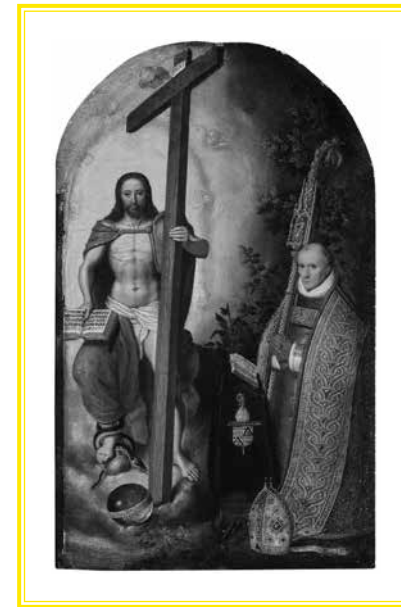
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

VANWAAR DIT GROOTSE PORTRET?

De grote portrettist Justus Sustermans begon in 1620 voor mij te werken als hofschilder in Firenze. Een indrukwekkend portret waarop hij mij ten voeten uit afbeeldt kon dus niet ontbreken. Dat gaf hem ook de kans om zijn skills te tonen: hij blonk niet alleen uit in portretkunst, ook mijn weelderige kledij heeft hij feilloos overgebracht op doek. Kijk maar hoe verfijnd hij de kanten boord van mijn witte *cotta* heeft afgebeeld! Ook de rest van mijn gewaad heeft hij prachtig weergegeven. De dieprode zijden *biretta* op mijn hoofd staat symbool voor mijn status als kardinaal en maakt het plaatje af.

KUN JE IETS MEER OVER JEZELF VERTELLEN?

Ik ben belangrijk in de Kerk, dat kun je wel zien, maar ik hou van kunst en daar heb ik geld voor over. Ik ben dan ook mecenas voor heel wat getalenteerde schilders in Italië.

Gillis Claeissens (ca. 1536-1605)

Christus aanbeden door abt Robert Holman, ca. 1570

Olieverf op paneel

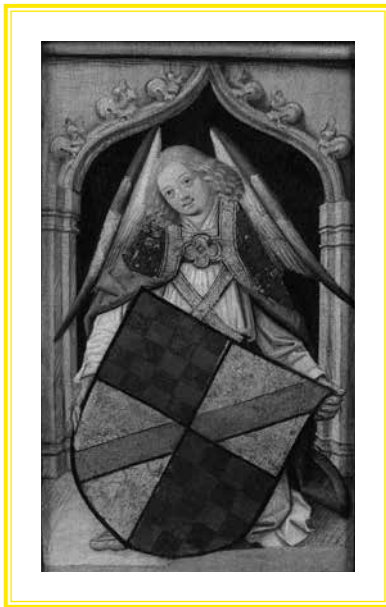
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE BEN JE?

Mijn naam is Robert Holman (1520/21-1579) en ik was abt van de abdij van Onze-Lieve-Vrouw ter Duinen in Koksijde. Denk maar niet dat ik als opdrachtgever zo onbescheiden was om me naast de verzen Christus te plaatsen, want dat is niet zo. Als je heel goed kijkt dan zie je dat dit paneel uit twee delen bestaat. Oorspronkelijk waren het de twee buitenluikjes van een triptiek! Waarom iemand na mijn dood de luikjes van het middenpaneel heeft verwijderd om ze samen op een nieuwe drager te bevestigen, is mij een raadsel.

IS DE WEELDERIGE LIJST WEL ORIGINEEL?

Aangezien de paneeltjes aan elkaar zijn geplakt, is ook de lijst niet origineel. Dit barokke exemplaar dateert uit de zeventiende eeuw. De lijst is versierd met allegorische motieven die verwijzen naar de Passie van Christus.

Onbekende meester

Engel met een wapenschild, ca. 1480

Olieverf op doek

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM HEBBEN JULLIE ENGELN VLEUGELS?

Je zal het misschien niet geloven maar tot de vierde eeuw werden engelen afgebeeld als bebaarde mannen, niet als mystieke wezens met vleugels. Met onze vleugels kunnen we snel tussen hemel en aarde bewegen. Vleugels symboliseren kracht. Denk maar aan het spreekwoord, 'vleugels geven' of 'gevleugelde woorden'.

EN WIE BESCHERM JIJ?

De familie Schaeck uit Vlaanderen. Ik ken ze niet persoonlijk, dat hoeft ook niet, wij beschermen elke mens. Hun wapen bestaat uit twee schaakvelden. Origineel, niet?

Johannes Claeissens (ca. 1555-1653)

Christus in het huis van Marta en Maria, 1634

Olieverf op doek

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE ZIJN JULLIE?

Met uitzondering van Christus hebben alle personages op dit schilderij de gezichten van broeders en zusters van het Maria Magdalenahospitaal in Brugge. Als opdrachtgevers van dit *portrait historié* lieten we ons opnemen in dit Bijbelse tafereel van Christus in het huis van Maria en Marta. Onze namen kan je op de bijhorende plank lezen.

WAAROM KOZEN JULLIE VOOR DEZE SCÈNE?

Naast onze persoonlijke godsvrucht willen we de waarden en normen van onze religieuze gemeenschap uitdragen. Als leken-gemeenschap baten wij een van de vier gasthuizen van Brugge uit en organiseren we hulp voor zieken en behoeftigen. Door ons voor te stellen als onze Bijbelse voorbeelden, willen we onze caritatieve boodschap overbrengen aan het volk en de toekomstige generaties broeders en zusters overtuigen om ons voorbeeld na te volgen.

Atelier van Peter Paul Rubens (1577-1640)
Portret van een Dominicaanse broeder, ca. 1620
 Olieverf op paneel
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

JIJ BENT EEN GEESTELIJKE, MAAR WAAROM ZO SJOFEL GEKLEED? JE RELIGIEUZE GEMEENSCHAP ZIT TOCH GOED BIJ KAS?

Sjofel zou ik het niet noemen. Rubens heeft een busteportret van mij gemaakt, maar had hij me ten voeten uit geschilderd, dan zou je zien dat ik een lang wit onderkleed draag en een eenvoudige grijze mantel zonder borduursel. Ik ben broeder van de dominicanen, een bedelorde. Wij zijn afhankelijk van liefdadigheid om in ons onderhoud te kunnen voorzien.

JULLIE DOMINICANEN WORDEN TOCH OOK PREDIKHEREN GENOEMD, NIET?

Inderdaad. Onder die naam zijn we algemeen bekend. 'Preekheer' is trouwens ook een benaming voor de meikever. Die heeft dezelfde kleuren als ons habijt, vandaar.

Gillis Mostaert (1528-1598)
Triptiek met de Kruisiging, Sint-Andreas en de geknielde opdrachtgever van de familie Escalera, 1595
 Olieverf op paneel
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM IS DIT ZO'N KLEIN DRIELUIK?

Dit soort religieuze drieluiken werd vaak gemaakt om te exporteren naar het buitenland. Vandaar dat dit schilderij in zakformaat vervaardigd werd.

WIE IS DIE NOBELE HEER DIE GEKNIELD NAAR HET MIDDENPANEEL KIJKT?

Dat ben ik, de opdrachtgever van dit triptiek! Mijn outfit toont mijn adellijke afkomst: gouden kettingen, een degen en een molensteenkraag kon niet iedereen zich veroorloven. Ook mijn wapenschild zegt veel over mijn status. Om mijn naam te achterhalen kijk je het best even naar het linkerpaneel, waar mijn patroonheilige afgebeeld staat: de heilige Andreas.

Meester van de Magdalenalegende (actief ca. 1480-1537)

Luiken van een altaarstuk met Philip Hannock en Maria Colinzone, en Charles de Clercq en Anne Hannock, ca. 1516-1523

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE ZIJN JULLIE?

Mijn naam is Charles de Clerq. Je ziet me afgebeeld op het rechterpaneel, naast mijn vrouw Anne Hannock. Achter ons staat mijn patroonheilige Karel de Grote, die hier ook verwijst naar mijn functie als schatbewaarder van Karel V. Op het linkerpaneel zie je mijn schoonouders: Philip Hannock en zijn vrouw Maria Colinzone. Tussen hen in staat de heilige Filippus.

Toen dit paneel geschilderd werd, was mijn schoonmoeder helaas al overleden. Daarom liet ik boven haar handen een kruisje afbeelden.

WAT BETEKENEN DE WAPENSCHILDEN?

Onze gezichten zijn niet erg herkenbaar geschilderd en onze kleding en opsmuk zeggen alleen maar dat we belangrijk zijn. Maar al heb je ons nog nooit gezien, onze wapenschilden bewijzen dat wij het zijn. Ze zeggen ook iets over onze herkomst en status, en daar zijn we natuurlijk erg fier op.

Meester van Claude van Frankrijk (actief ca. 1510-1530)

De Lijkwade van Turijn, in het Von Erlach-Getijdenboek, ca. 1520

Verlucht manuscript op perkament

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Het allereerste portret is dat van niemand minder dan Christus. Toen volgens de legende de heilige Veronica met een doek het gezicht van de zwetende en bloedende Jezus afdepte, bleef er een afdruk van zijn gezicht op achter. Zijn ware gelaat zou zo voor altijd bewaard blijven. In de veertiende eeuw gaat de legende van de Lijkwade van Turijn nog een stap verder. Dat is een lap stof die zou zijn gebruikt om het lichaam van de dode Christus in te verpakken. Er bleef een afdruk achter die niet enkel zijn gelaat toont, maar zelfs zijn hele lichaam.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

1. Onbekende meester

Gimmelring met memento mori, ca. 1610

Goud, email, robijn en diamant

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

2. Onbekende meester

Schedel ingelegd met barnsteen van verschillende kleuren

Barnsteen, ivoor en hout

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

3. Onbekende meester

Gouden memento-mori-ring, 1757

Goud en bergkristal

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

4. Onbekende meester

Memento-mori-bidkralen, 16de eeuw

Ivoor en been

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

5. Jacques Palliard (1718-1787)

Zilveren memento-mori-zakhorloge, ca. 1700-1750

Zilver

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

6. Onbekende meester

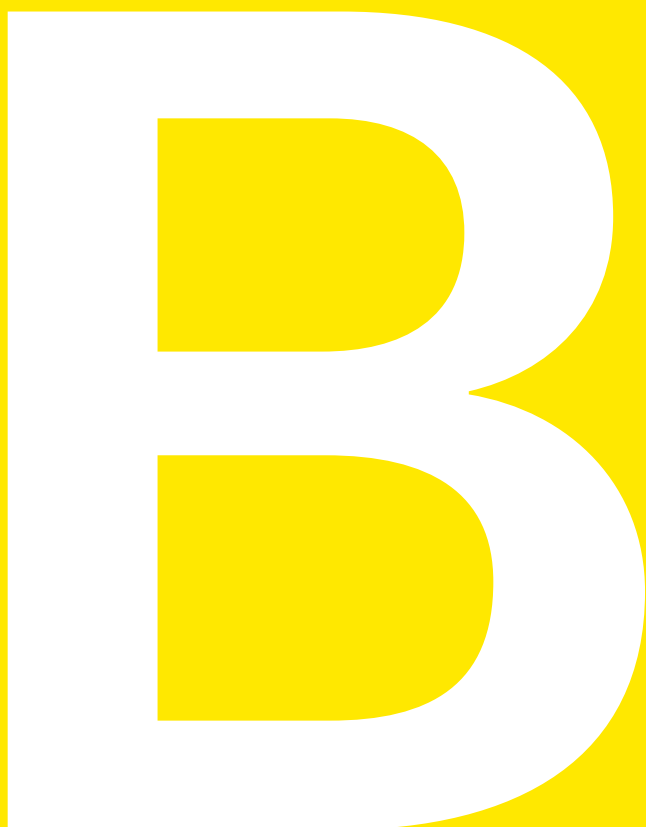
Ivoren bierbeker in de vorm van een skelet met helm, 1675

Ivoor

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

De vroegmoderne mens is er zich goed van bewust dat het leven eindig is en in een zucht voorbij kan zijn.

De memento-mori-gedachte is dan ook een geliefd thema in de beeldende kunst en ook in de vorm van accessoires en objecten herinnert het de sterveling aan zijn lot. Een schedel verwerkt in een kostbare gimmelring, een zakhorloge of zelfs in een ivoren bierbeker herinnert de kunstliefhebber eraan dat hij deugdzaam moet leven om het eeuwige hemelse leven niet te verspelen.

MUSEUM SNIJDERS&ROCKOXHUIS

Nicolaas Rockox (1560-1640) en Frans Snijders (1579-1657) waren spilfiguren in het Antwerpen van de baroktijd. Beiden drukten ze hun stempel op het culturele en sociale leven van hun stad, Nicolaas als burgemeester, Frans als bedreven schilder van dieren en stillevens. Twintig jaar lang waren ze ook burens: ze woonden naast elkaar in twee aangrenzende patriciërswohnungen in de Keizerstraat.

Beide panden, met zorg gerestaureerd, behoren tot het patrimonium van KBC. Ze tonen ons de leefwereld van hun zeventiende-eeuwse bewoners met kunstwerken uit de rijke eigen collectie, aangevuld met bruiklenen uit Belgische en buitenlandse verzamelingen.

Over de schouders van Nicolaas en Frans kijken we naar kunst maken en kunst bevorderen, naar verzamelen en etaleren, naar markten en gedekte tafels, naar natuur en tuinen, naar de humanist en de modale burger in de woelige baroktijd.

In de voormalige woningen van deze heren wordt de geschiedenis van de portretkunst verteld aan de hand van unieke portretten uit de collectie van The Phoebus Foundation. Walter Van Beirendonck plaatste de portretten van koningen en burgers, tronies, zelfportretten en zo veel meer in een uitzonderlijke setting. Ze worden vergezeld door mannequins van kunstenares Isabelle De Borchgrave.

Keizerstraat 10-12, 2000 Antwerpen

Dinsdag tot zondag, van 10 tot 17 uur

Rolstoeltoegankelijk

Jan Cossiers (1600-1671)

Zelfportret, ca. 1620-1627

Olieverf op paneel

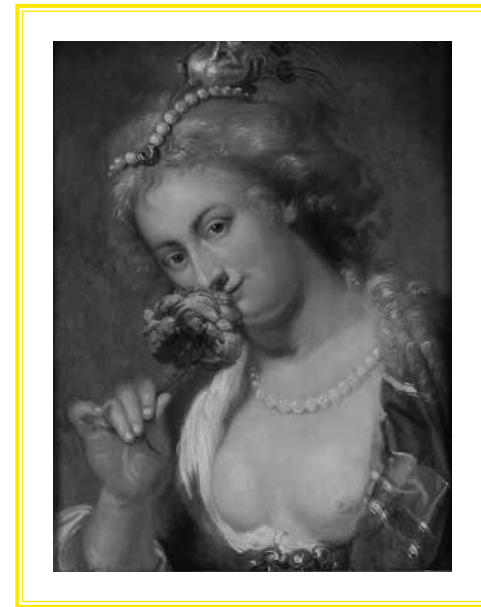
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE KIJK JIJ ZO INDRINGEND AAN?

Ik kijk naar mezelf! Om mezelf zo nauwkeurig mogelijk weer te geven gebruikte ik voor dit zelfportret een spiegel. Vandaar dat je me afgebeeld ziet met het schilderspalet in de hand.

DRAAG JE ALTIJD ZO'N MOOIE KLEDIJ ALS JE SCHILDERT?

Het klopt dat mijn bruine doublet met versierde mouwen een iets te kostbare outfit is om te dragen tijdens het schilderen. Maar zoals iedereen toon ik graag het beste van mezelf! Dat doen jullie toch ook, als jullie een nieuwe profielfoto posten op Facebook of een selfie op Instagram?

Jan Boeckhorst (1604-1668)

Dame met roos (allegorie van de reukzin), ca. 1650-1660

Olieverf op paneel

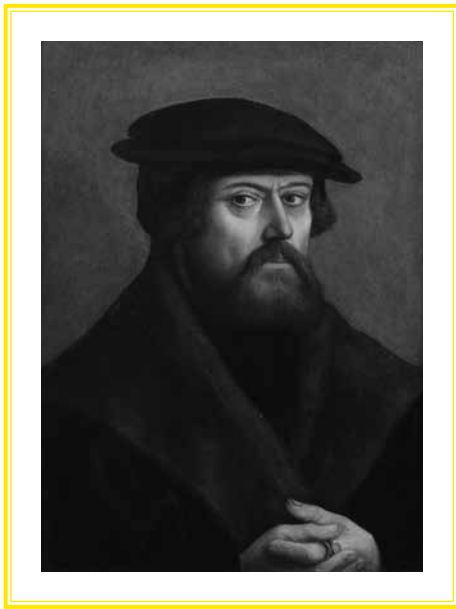
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAT IS JE LIEVELINGSGEUR?

Ik ben dol op rozen. Ik heb er zelfs een in mijn haar! Bloemen zijn voor mij de ideale accessoires. En juwelen, die ook.

ZO VEEL BLOOT, MAG DAT WEL?

Mijn wulpse kledij, en vooral dan mijn diepe décolleté wijken erg af van die van de andere dames hier in huis. Die zijn allemaal gekleed volgens het decorum: zedig bedekt met lange mouwen en kanten kragen. Zo veel bloot zou behoorlijk ongepast zijn op een portret! Jan Boeckhorst, de kunstenaar, heeft me dan ook niet weergegeven als mezelf maar als een personificatie van de reukzin.

Onbekende meester

Portret van een man met baard, bontjas en zwarte hoed, ca. 1550

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

KOM JIJ UIT DE TIJD VAN PIETER I BRUEGEL?

Dat heb je goed geraden! Ik vermoed dat mijn baret, de platte pet op mijn hoofd, je op dat spoor brengt. De baret wordt door bijna alle mannen gedragen. Maar ik combineer hem met een bonten stola over mijn mantel. Bont, je weet wel, peperduur.

HEBBEN JE RINGEN EEN SPECIALE BETEKENIS?

Ik draag een tweelingring, eigenlijk twee ringen die met elkaar verbonden zijn. Een liefdesring, ik ben verloofd. Op dezelfde vinger zie je een zegelring die in het gouden vlak van een gravure is voorzien om te kunnen signeren in zegellak. Zo'n ring wordt alleen maar in vooraanstaande kringen gedragen.

Gaspar De Crayer (1584-1669)

Dubbelportret van een man en een vrouw, ca. 1620

Olieverf op doek

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

ZIJN JULLIE GEHUWD?

Zo is dat! Hoewel dit dubbelportret uit twee aparte portretten bestaat, is het de bedoeling dat mijn echtgenote aan mijn linkerkant wordt gepositioneerd, met onze blikken in dezelfde richting. Zo kun je zien dat we bij elkaar horen.

JULLIE DRAGEN KANTEN KRAGEN. EN MEVROUW IS BELADEN MET JUWELEN. WAAROM DIE STOEL NOG MEE OP HET PORTRET?

Zeg nooit zomaar een stoel tegen dit dure zitmeubel, het is een Spaanse stoel. Hij is hier vervaardigd naar Spaanse voorbeelden. Hij bestaat uit een eiken frame en is bekleed met leder en koperen siernagels. Er zijn mannenstoelen, die zitten iets hoger. Voor de vrouwen hebben we stoelen met een lagere zitting, zo kunnen ze op de schoot nog een kind mee aan tafel nemen.

Cornelis De Vos (1584-1651)

Portret van Susanna Cock, echtgenote van de schilder,
ca. 1621-1624

Olieverf op doek

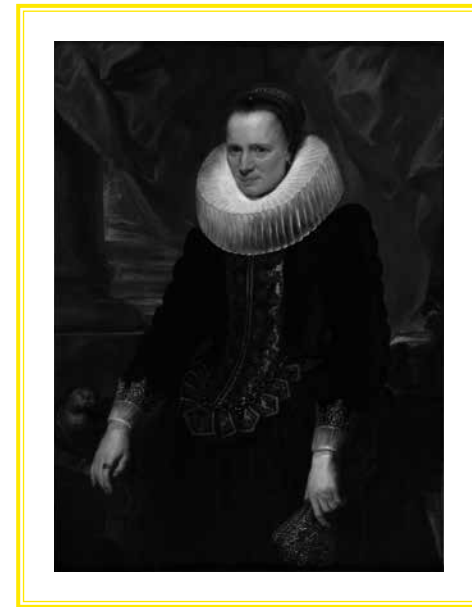
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

IS ER EEN GELEGENHEID VOOR DEZE EXUBERANTE OUTFIT?

Mijn kledij is mijn uithangbord, en daarmee ook het uithangbord van mijn echtgenoot. Voor dit portret koos ik voor een variant van het vroeg zeventiende-eeuwse vliegerkostuum: een brede rok, een lijfje en een wijde mantel of *vlieger*. Het lijfje en de mouwen zijn overvloedig geborduurd met gouddraad en mijn mouwen zijn daar bovenop omzoomd met een brede strook opengewerkt kant. De molensteenkraag mocht uiteraard niet ontbreken, al ben ik zelf niet zo blij met dit uiterst onhandige modeaccessoire. Gelukkig voorzag mijn wederhelft ook een modieuze waaier, diamanten ringen en parels voor in mijn haar.

WAAROM IS JE ECHTGENOOT NIET MEE AFGEBEELD OP DIT PORTRET?

Daar is een logische verklaring voor. Hij heeft dit portret namelijk geschilderd!

Antoon Van Dyck (1599-1641)

Portret van een edelvrouw met papegaai, ca. 1619-1620

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

IS DIE KLEINE GROENE PAPEGAAI JE HUISDIER?

Papegaaien worden sinds het begin van de zestiende eeuw uit Zuid-Amerika in Europa ingevoerd. Leden van begoede en adellijke families kopen ze om ze als exclusief dier in huis te halen of ze cadeau te geven. Afgebeeld op portretten hebben ze vaak een symbolische waarde. De papegaai is een monogame, trouwe vogel en symboliseert de echtelijke verbondenheid.

BEN JIJ DAN GETROUWD?

Dat zou je denken, maar naar het portret van mijn echtgenoot hoeft je niet te zoeken want dat is al lang spoorloos. Zo gaat dat bij een erfenis: we zijn jaren lang een paar geweest, maar na de dood worden we van elkaar gescheiden.

Naar Bernhard Strigel (ca. 1460-1528)
De familie van keizer Maximiliaan I, ca. 1560
 Olieverf op doek
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM STAAN ER NAMEN OP DIT SCHILDERIJ GESCHREVEN?

Wie de geschiedenis van mijn familie een beetje kent, weet dat die erg ingewikkeld is. Onze interne huwelijkspolitiek maakte het nog complexer. Je herkent ons aan de vooruitstekende kin, een genetische afwijking die door de eeuwen heen een exclusief kenmerk is geworden van onze machtige Habsburgse dynastie. Dit maakt het natuurlijk nog moeilijker om ons allemaal van elkaar te onderscheiden.

VOOR WELKE GELEGENHEID WERD DIT FAMILIEPORTRET GEMAAKT?

Het is een herdenking van het belangrijke dubbelhuwelijk uit 1515, waarbij mijn twee kleinkinderen Ferdinand (links vooraan) en Maria trouwden met de enige kinderen van de koning van Hongarije: Anna en Lodewijk (rechts vooraan). Door dit huwelijk werd ons befaamde Habsburgs rijk nog groter! Afgebeeld zie je uiteraard mezelf, keizer Maximiliaan I, alsook mijn vrouw Maria van Bourgondië. Tussen ons in staat onze zoon Filips en centraal vooraan zien jullie ook nog mijn oudste kleinzoon, de latere keizer Karel V. Op het moment dat dit doek geschilderd werd, was mijn vrouw helaas al 30 jaar overleden. Maar haar vroegtijdige dood zorgde er wel voor dat ik in 1482 de feitelijke machthebber werd over de Nederlanden.

Michaelina Wautier (1604-1689)
Portret van een vrouw, ca. 1660
 Olieverf op doek
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAT IS JE NAAM?

Mijn identiteit zal voor altijd een mysterie blijven. En dat is niet erg. Ik ben dan ook niet weergegeven als mezelf maar sta louter model. De kunstenares, Michaelina Wautier, heeft van mij snel een studie gemaakt. Die kan ze dan gebruiken voor een van haar personages in haar grote historiestukken.

BEN JE GELOVIG?

Mijn devote blik lijkt te suggereren dat ik een diepgelovige vrouw ben. Maar zoals gezegd ben ik hier verkleed als personage. Misschien herken je me wel als de heilige Catharina in het monumentale werk *Het mystieke huwelijk van de heilige Catharina* (Namen, Grand Séminaire).

BIJ DE BURGEMEESTER TE GAST

PORTRETten IN HET HUIS VAN NICOLAAS ROCKOX

In de zestiende en zeventiende eeuw worden portretten een vast onderdeel van het burgerinterieur. Wie het zich kan veroorloven, omringt zich met voorouders en familieleden. Ze herinneren aan de – liefst prestigieuze – stamboom van hun eigenaar. Maar aan de muur is ook plaats voor vorsten, intellectuelen of kunstenaars – de BV's van hun tijd. Ze belichamen politieke voorkeuren, vriendschappen en interesses. Toon me je portretten en ik zeg je wie je bent.

In dit deel van de tentoonstelling is de Antwerpse burgemeester Nicolaas Rockox (1560-1640) gastheer. In zijn woning hangen portretten van hemzelf en zijn echtgenote, maar ook van tijdgenoten en voorgangers. Ze geven een gezicht aan Rockox' wereld.

De karakterkoppen in de keuken vormen een uitzondering. Deze 'tronies' komen recht uit het kunstenaarsatelier. Ze worden er gebruikt en gekopieerd in grotere composities. Hoewel die vaak geschilderd zijn door ateliermedewerkers, verraden de tronies de hand van de meester. En schildert elke schilder niet een beetje zichzelf?

Toegeschreven aan Peter Paul Rubens (1577-1640)
Aartshertog Albrecht, ca. 1615
 Olieverf op paneel
 CH-STANSSTAD, FREY-NÄPFLIN STICHTING, IN LANGDURIGE BRUIKLEEN
 AAN HET MUSEUM SNIJDERS&ROCKOXHUIS

IS HET NIET RAAR DAT EEN MAN EEN KETTING DRAAGT?

De ketting is mijn erkenning in de Orde van het Gulden Vlies, al in 1430 opgericht door Filips de Goede, hertog van Bourgondië. Het is een eliteclub waarin hoge adellijken als ridder benoemd worden om bepaalde doelen na te streven en te netwerken.

DIE ERKENNING IS DUS EEN GROTE EER?

Zeker en vast! De naam 'Gulden Vlies' verwijst naar de Griekse mythe van Jason en de Argonauten, die op zoek gingen naar een gouden ramsvacht, een quasi onmogelijke opdracht. Wij dragen die ramsvacht aan onze ketting als embleem van onze club. Net als de Argonauten streven wij ernaar het onmogelijke toch mogelijk te maken.

Toegeschreven aan Peter Paul Rubens (1577-1640)
Aartshertogin Isabella, ca. 1615
 Olieverf op paneel
 CH-STANSSTAD, FREY-NÄPFLIN STICHTING, IN LANGDURIGE BRUIKLEEN
 AAN HET MUSEUM SNIJDERS&ROCKOXHUIS

OOK JIJ PRONKT MET JE JUWELEN?

Ik ben inderdaad erg fier op mijn broche met de beeltenis van Maria. Ze is gemaakt van goud en ingewerkt met parels en email. Maria is hier afgebeeld als de *Virgo Immaculata*, de Onbevleete Ontvangenis. Zij is zonder zonde ter wereld gekomen en is voor ons een symbool waarvoor wij veel respect hebben. Zij beschermt ons en is ook afgebeeld op de vlag van het Habsburgse leger.

JULLIE ZIJN DUS KATHOLIEK?

Inderdaad! Als Spaanse landvoogden bewaken mijn echtgenoot Albrecht en ik de trouw van de Zuidelijke Nederlanden aan de Katholieke Kerk.

Thomas Willeboirts Bosschaert (1613-1654)

Portret van Nicolaas Rockox, 1641

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, MAAGDENHUISMUSEUM

WAARVOOR HEB JE DIT PORTRET LATEN MAKEN?

Ikzelf ben niet de opdrachtgever van het portret. Na mijn overlijden heeft de armenkamer van de Kathedraal dit portret besteld omdat ik tijdens mijn burgemeesterschap de armen niet in de kou liet staan. Wat een eer!

JE BENT 80 JAAR GEWORDEN

MAAR JE LIJKT WEL EEN PAK JONGER!

Dank je! Er was eerst aan Antoon Van Dyck gevraagd om voor het portret te zorgen, maar hij stierf vroegtijdig. Thomas heeft dan de opdracht gekregen. Hij baseerde zich op een portret dat Van Dyck van mij schilderde in 1620. Toen was ik 60 jaar. En toegegeven, portretten moesten jaren dienst doen en waren wat geïdealiseerd. Vandaar dat er nog geen grijze haren op mijn hoofd staan.

Ga naar de filmzaal (rechts) en ontdek meer portretgeheimen.

Maarten Van Heemskerck (1498-1574)

Portret van een magistraat, ca. 1530-1532

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE BEN JE?

Ik hecht veel belang aan mijn privacy, dus mijn identiteit hou ik graag voor mezelf. Maar zoals je kunt zien, ben ik een man van stand. Niet alleen mijn zwarte bonten mantel en handschoenen verklappen mijn hoge status, maar ook het type portret. Maarten Van Heemskerck liet me poseren in profiel, waarbij ik een beetje naar links kijk om jullie recht in de ogen te kunnen kijken. In mijn rechterhand houd ik een ceremoniële stok vast. Dat maakt me helemaal stoer!

BEN JE VRIJGEZEL?

Wie weet. Met mijn linkerhand wijs ik naar links, misschien hing daar ooit het portret van mijn vrouw? Nee hoor, ik maak een grapje! Mijn vrouw zou ik zeker rechts van mij hebben laten afbeelden, die heraldische positie verdient ze. Dit portret maakte mogelijk deel uit van een reeks portretten waarbij ook andere ambtenaren en magistraten afgebeeld waren, en met mijn linkerwijsvinger wees ik mijn voorganger aan.

Jan Sanders Van Hemessen (ca. 1500-1575/79)

*Dubbelportret van een man en een vrouw,
een spel triktrak spelend, 1532*

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WELK SPEL SPELEN JULLIE?

Dit is het bordspel *triktrak*, een van de oudste spelen die er bestaan! Het is een race waarbij we allebei stenen over het veld naar de andere kant moeten laten lopen, volgens de worpen van de dobbelstenen.

WAAROM ZITTEN JULLIE NIET TEGENOVER ELKAAR OM DIT TE SPELEN?

Tja... eigenlijk zijn we al triktrakkend een beetje met elkaar aan het flirten. En dat kan natuurlijk gemakkelijker als je naast elkaar zit. Kijk maar hoe ik mijn mannelijke gezelschap een hand op de schouder leg en met een speelse, lieflijke blik naar hem kijk. Misschien ben ik wel verliefd?

Onbekende meester

Houten koffer voor een triktrakspel, ca. 1750

Hout

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Het bordspel *triktrak*, de Nederlandse variant van het beter bekende *backgammon*, is een van de oudste spelen ons bekend. De wortels van het spel liggen duizenden jaren terug in de Soemerische cultuur in Mesopotamië, nu Irak en Iran. Overal ter wereld werd en wordt het spel gespeeld! Het is een spel voor gecultiveerde spelers dat zelfbeheersing en strategie vereist. In de schilderkunst heeft de voorstelling van een man en vrouw die samen een dergelijk spel spelen meestal een amoureuze connotatie.

Naar Peter Paul Rubens (1577-1640)
Portret van Adriana Perez, 19de eeuw
 Olieverf op doek
 ANTWERPEN, MUSEUM SNIJDERS&ROCKOXHUIS

**JIJ LIJKT WEL EEN BESCHEIDEN VROUW, EEN TROUWE
 STEUN EN TOEVERLAAT VAN JE MAN. HEB IK HET JUIST?**

Dat probeer ik inderdaad te zijn. Ik ben Adriana, de echtgenote van Nicolaas Rockox, burgemeester van onze stad. Ik hou er niet van op de voorgrond te treden. Nicolaas ontvangt frequent gasten en relaties in onze woning en dan sta ik hem bij. Hij is zo fier op deze kamer, zijn kunstkamer, en een bezichtiging behoort tot de routine van elk bezoek.

HEEFT HET RODE KRALENSNOER EEN BETEKENIS?

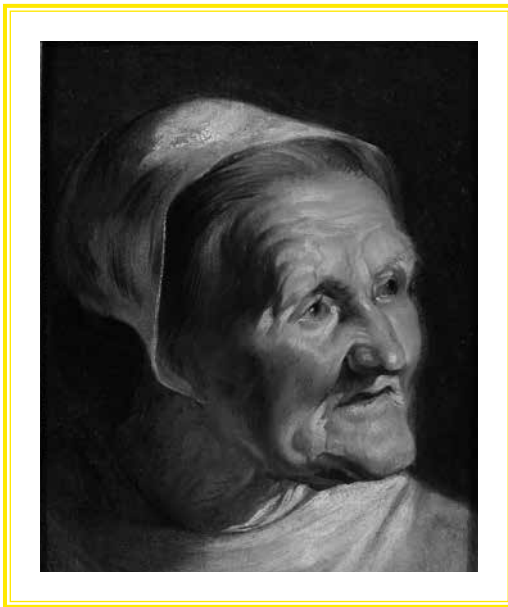
Ik heb een bloedkoralen gebedssnoer in de hand, een geheugensteuntje bij het bidden. Na elk gebed mag ik een parel opschuiven. Bloedkoraal beschermt ook tegen slechte invloeden.

Jan Sanders Van Hemessen (ca. 1500-1575/79)
Epitaafstuk van Adriaan Rockox en Catharina van Overhoff,
 ca. 1635
 Olieverf op paneel
 ANTWERPEN, SINT-JACOBSKERK, IN LANGDURIGE BRUIKLEEN
 AAN HET MUSEUM SNIJDERS&ROCKOXHUIS

**DE MANNEN LINKS, DE VROUWEN RECHTS,
 HET LIJKT ALSOF ZE VANOP DE EERSTE RIJ NAAR EEN
 VREEMD THEATER KIJKEN. WAT GEBEURT ER HIER?**

Wij zijn Adriaan Rockox, kamerheer van Keizer Karel, en Catharina van Overhoff. Beiden zijn we van adel en we hebben samen dertien kinderen. Ik, Adriaan, ben inmiddels 75 jaar, een hoge leeftijd. Wij hebben besloten Jan Van Hemessen te vragen voor ons een grafstuk te schilderen dat in de Sint-Dimpnkapel in de Sint-Jacobskerk boven ons graf zal komen te hangen. Mijn jongste zoon is de vader van Nicolaas, die in dit huis woont. Mijn vrouw en ik zijn zeer vroom en katholiek en we kijken samen met onze kinderen naar het laatste oordeel. Wij laten ons bijstaan door onze patronen, de heilige Adrianus en de heilige Catharina van Alexandrië, twee martelaren die ons zijn voorgaan.

Jacob Jordaens (1593-1678)

Studie van een oude vrouw, ca. 1610

Olieverf op papier, gemaroufleerd op paneel

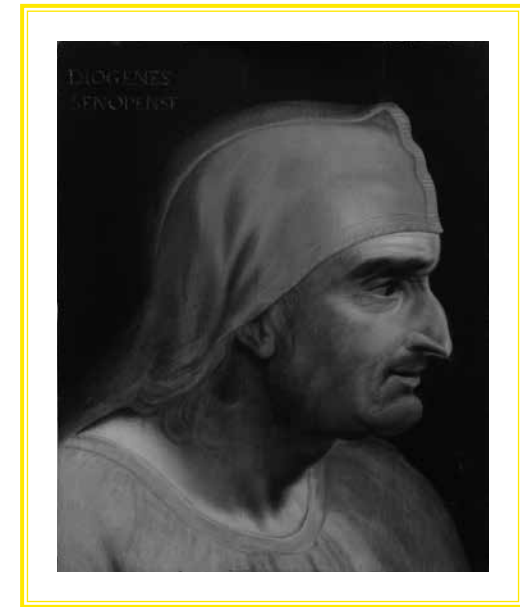
PARTICULIERE VERZAMELING

**JE TUURT NIEUWSGIERIG NAAR BUITEN.
BEN JE EEN WEETJE OP HET SPOOR?**

Welja, ik werk in de keuken van een patriciërsfamilie. Het is er hard werken, maar de meester en zijn vrouw zijn goed voor mij. De keuken is gelukkig aan de straatkant gelegen. Af en toe gluur ik naar buiten. Er valt wel wat te beleven, zoals een file van karren voortgetrokken door paarden, omdat een kar verderop de straat blokkeert terwijl de brouwer tonnen bier of olie aflevert.

JE LIJKT ME NIET VAN DE JONGSTE TE ZIJN.

Dat klopt, ik ben wat getekend door het leven, maar de gezonde blos op mijn wangen verraaft toch dat ik nog vol energie zit.

Frans Floris (1519-1570)

Studie van het hoofd van een man in profiel, ca. 1545

Olieverf op paneel

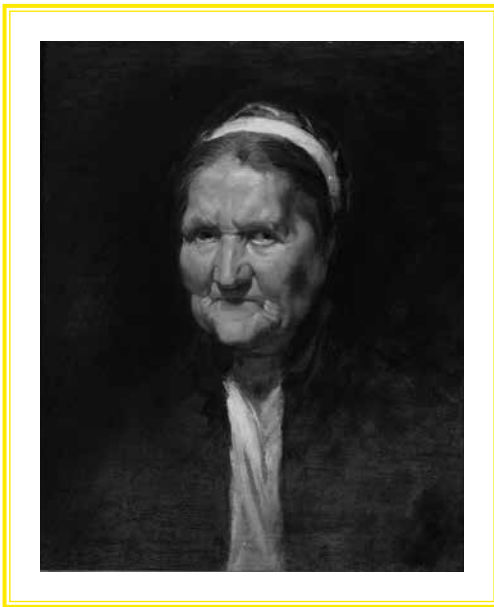
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

**KOM JIJ VAN EEN VERKLEEDPARTIJ?
OF VIND JE JE BED NIET?**

Nee hoor. Je zou me kunnen omschrijven als een van de typetjes van Frans Floris. Hij schilderde regelmatig hoofdstudies. Tronies noemen we deze anonieme karakterkoppen. Floris had een scherp observerend oog en legde een verzameling van allerlei geschilderde koppen aan om ze voor zijn opdrachten te kunnen gebruiken.

**JE BEWEERT ANONIEM TE ZIJN, MAAR WAAROM STAAT
DAN LINKS BOVEN DIOGENES SENOPENSE GESCHREVEN?**

Vermoedelijk heeft een historicus die deze tronie onder ogen kreeg er later de gelaatstrekken van de Griekse filosoof Diogenes van Sinope (404-323 v. Chr.) in gezien en zelf die naam op de studie geschreven.

Peter Paul Rubens (1577-1640)

Studie van een oude vrouw, ca. 1615-1620

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

HOE OUD BEN JE?

Dat vraag je toch niet aan een dame van mijn leeftijd!
Maar goed, mijn rimpels zeggen genoeg. Rubens heeft zich niet ingehouden om mij zo onverbloemd weer te geven. In tegenstelling tot andere portretten heeft hij mij niet mooier of jonger voorgesteld dan ik ben. Dit paneeltje is dan ook geen officieel portret maar een hulpmiddel voor Rubens om te gebruiken in zijn dramatische historietaferelen.

KEN JE RUBENS GOED?

Ben ik zijn moeder? Of een dienstmeid? Er wordt veel over mij verteld. Hoe dan ook kom ik geregeld in het Rubenshuis want er bestaan verschillende van zulke studies van mij.

Quinten Metsys (ca. 1466-1530)

Portret van een oude vrouw, ca. 1510

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE BEN JIJ?

Niemand kent mijn naam, maar die is ook onbelangrijk. Belangrijker is de jeugdige schoonheid die ik ooit uitstraalde, maar ondertussen helaas helemaal kwijt ben. Ik wil vol trots nog steeds mijn diep uitgesneden jurk dragen, die beter bij mij paste toen ik nog een jonge maagd was. Niet echt flatterend voor mijn verrimpelde boezem – maar *who cares?* Of misschien toch... Ik durf jullie niet recht in de ogen te kijken, omdat ik toch een beetje beschaamd ben over mijn potsierlijke voorkomen, afgeleefd gebit en de vuile gedrapeerde sluier over mijn bijna kaal geworden hoofd.

WAARVOOR DIENT DAN DIT PORTRET?

Quinten Metsys wilde op satirische wijze de menselijke ijdelheid en dwaasheid verbeelden, en daarvoor sta ik graag model. Mensen moeten af en toe eens kunnen lachen! En het is natuurlijk belangrijk dat de mensen beseffen dat ze beter de vergankelijkheid van schoonheid aanvaarden, in plaats van zich vast te klampen aan de vervlogen jeugdigheid, zoals ikzelf ...

Neem de trap naar boven voor het vervolg van de tentoonstelling.

DE KUNSTKAMER

PORTRETTE TUSSEN AMBITIE EN EMOTIE

Tot diep in de negentiende eeuw hangen verzamelaars – en later musea – hun schilderijen kriskras door elkaar. Van de vloer tot aan het plafond: geen plekje blijft onbenut.

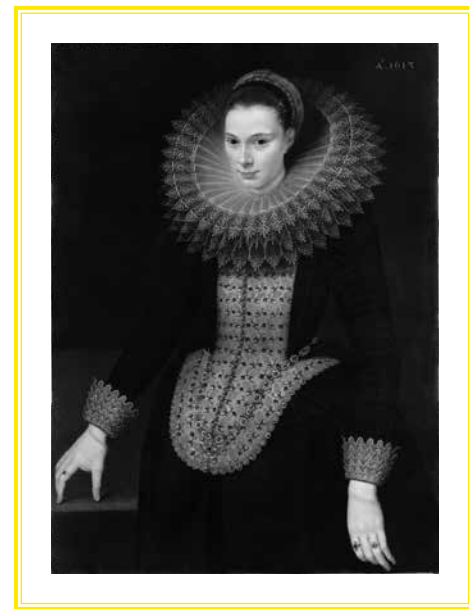
Deze ruimte echoot de kunstkamers van weleer.

De schilderijen in deze zaal vertellen het verhaal van drie eeuwen portretkunst. De peperdure zwarte gewaden van de heren en dames, hun hagelwitte kragen, bont, kant en diamant: allemaal verraden ze pronkzucht en aardse ambitie. Nadrukkelijke dateringen en leeftijdsvermeldingen zetten de geportretteerde echter met zijn (of haar) voetjes op de grond. Ze verwijzen naar het genadeloze verstrijken van de tijd. Rijk of arm: de dood haalt iedereen.

Voor je het weet, ben je enkel nog een portret.

Ook de accessoires op de schilderijen geven een inkijk in het leven zoals het was. Een speelse speld, een kanten zakdoek, een liefdesring of een pomander: ze getuigen van humor en etiquette, van tijdloze gevoelens en van hygiëne (of het gebrek daaraan).

Zo vertelt elk portret een verhaal: over de ziel van de mens en de materialiteit van het leven.

Onbekende meester

Portret van een jonge vrouw, 1613

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

VOOR WELKE GELEGENHEID BEN JE ZO MOOI OPGEKLEED?

Als je het mij vraagt hoeft daar niet altijd een gelegenheid voor te zijn. Jullie dragen toch ook wel eens een handtas van Louis Vuitton, of schoenen van Louboutin? Ik straal gewoon graag klasse en rijkdom uit.

WAT IS HET DUURSTE ONDERDEEL VAN JE OUTFIT?

Dat is een moeilijke vraag! Zowel de gouden kettingen als mijn parels en diamanten zijn natuurlijk peperduur. Maar ook de prijs van mijn geborduurde lijfje mag je niet onderschatten, om nog maar te zwijgen van de kanten mouwen en de molensteenkraag. Vooral op die laatste ben ik erg trots: hij bestaat uit twee rijen lobben, afgebiesd met getande kant. Het geheel wordt in model gehouden met kilo's stijf sel, een goedje dat gemaakt wordt van graan. Sommigen hebben geen brood te eten, maar ik gebruik het maar al te graag om met mijn gigantische kraag te kunnen pronken!

Onbekende meester
Pomander met schedel,
 1628
 Zilver

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Deze pomander, een veelgebruikt modeaccessoire om altijd goed te ruiken, oogt enigszins luguber. Hij heeft de vorm van een appel waaruit gebeten is en draagt de inscriptie 'A.D. 1628/ Van Man/ kwam Vrouw/ Van Vrouw/ kwam Zonde/ Van Zonde/ kwam Dood' en verwijst zo expliciet naar de schepping van de mens en de Zondeval. Ook het binnenin horende doodshoofd verwijst expliciet naar de dood en is bekroond met een krans en met een miniatuur van Christus die de zielen uit het voorgeborchte leidt met de inscriptie 'Post mortem, vita/ Aeternitas'. De drager van deze pomander is er zich zo maar al te goed van bewust dat de dood in een klein hoekje schuilt.

Onbekende meester
Een koperen snuifdoos met portretten van Calvin en Luther,
 ca. 1650
 Koper

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Wie nog zou twijfelen over de identiteit van de geportretteerden op deze snuifdoos leest maar beter goed de inscriptie op de voorzijde: 'Johannus Calvinus is geboore de 30 iuly 1509 en is in den heere Ontslaape den 27 mey 1564.' De strenge geleerde op de voorzijde is niemand minder dan Johannes Calvin, op de achterzijde staat zijn grote protestantse voorganger Maarten Luther. Kostbare doosjes zoals deze worden gebruikt om snuiftabak in te bewaren maar doen vooral dienst als statussymbool: de welgestelde vroegmoderne Antwerpenaar heeft er gewoonlijk eentje bij zich.

Onbekende meester
Miniaturreliëf van een edelman,
 17de eeuw
 Parelmoer en goud

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

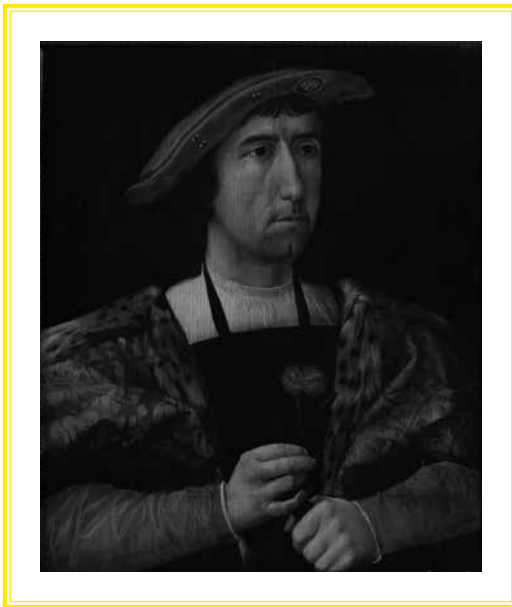
Portretten bestaan tot in de kleinste formaten en kunnen vervaardigd worden uit de kostbaarste materialen. Deze renaissanceprins heeft zichzelf piepklein laten weergeven op een hanger van goud en parelmoer. Luxeuzer kan haast niet!

Onbekende meester
Gevleugelde fallus, 15de eeuw
 Tin en lood

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Een broche in de vorm van een gevleugelde penis op je hemd? Het lijkt wel bijzonder expliciet als modeaccessoire. Maar de vroegmoderne man ziet er geen graten in en heeft weinig oog voor het erotische gehalte van het object. Het is een talisman die het onheil moet afweren.

Onbekende meester

Portret van een man met een anjer, ca. 1530

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

VOOR WIE IS DE BLOEM IN JE HANDEN?

Dat verklap ik zeker niet! Al weten jullie maar al te goed dat de anjer het zinnebeeld is voor hartstocht, verlangen en grilligheid. De kleur rood verklaapt bovendien de onderliggende symboliek van liefde, genegenheid en verlangen naar iemand. De anjer is dus een ideaal attribuut voor mijn verloving.

IS JE RIJKELIJKE OUTFIT SPECIAAL UITGEKOZEN VOOR JE VERLOOFDE?

Ik heb mijn best gedaan om me mooi uit te dossen met prestigieuze stoffen, brokaat en bont. Als je goed kijkt, zie je op mijn baret een afbeelding van een heilige met een kruis, wellicht Johannes de Doper. Een verwijzing naar mijn naam?

Jacob Jordaens (1593-1678)

Portret van Elisabeth Jordaens, de dochter van de kunstenaar,

ca. 1637-1645

Olieverf op doek

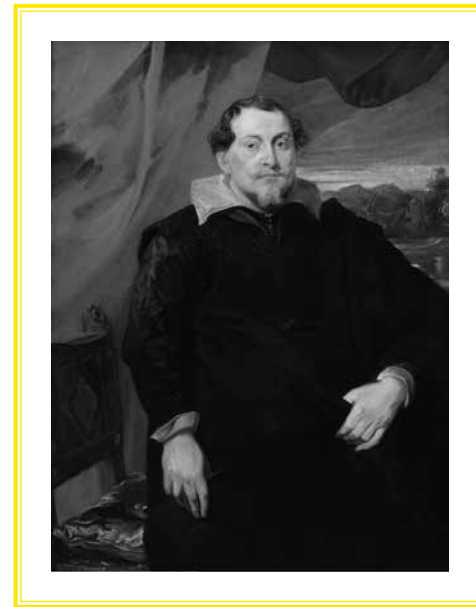
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAT ZIT ER IN DE MAND DIE JE VASTHEBT?

De mand is een misleidend attribuut voor dit portret: ik koos hem om de frivoliteit van het geheel compleet te maken en om de toeschouwer op het verkeerde been te zetten. Jullie denken vast dat ik van het veld of van de markt kom, maar het tegendeel is waar.

JE OUTFIT EN KAPSEL OGEN NOCHTANS ERG NONCHALANT?

Schijn bedriegt. Zie je de struisvogelveer niet op mijn hoed en de parelketting om mijn hals? Ook mijn blanke huid toont aan dat ik niet gewend ben op het veld te werken of noeste arbeid te verrichten. Mijn kledij werd zorgvuldig uitgekozen: een losse, roodzijden jurk, gecombineerd met een peperdure witte kanten kraag en vooral: een beetje décolleté! Het mag soms eens wat frivol zijn, toch? Gelukkig keurt mijn vader, Jacob Jordaens, deze klederdracht goed.

Antoon Van Dyck (1599-1641)

Portret van de Antwerpse juwelier Johannes Gansacker,

ca. 1619-1620

Olieverf op doek

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAT IS JE BEROEP?

Mijn carrière begon ik als diamantslijper maar al snel werkte ik me op tot juwelier. Antwerpen is tegenwoordig echt het wereldcentrum van de diamant. We ontwikkelen nieuwe technieken waardoor de diamanten nog originelere vormen krijgen en alle dames ze willen hebben.

BEN JE RIJK?

Wees daar maar zeker van. Ik doe gouden zaken! Dat zie je ook aan mijn portret. Ik heb me op doek laten vereeuwigen door de beste portrettist van Antwerpen en hem gevraagd om het gordijn achter me in de duurste kleur, rood, te schilderen. Van de prijzige Spaanse stoel naast me heb ik er meerdere in mijn huis staan.

Onbekende meester

Pomander, ca. 1610

Zilver, verguld

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

In de vroegmoderne tijd neemt de mens het niet zo nauw met hygiëne en wordt er niet al te vaak in bad gegaan. Voor wie toch fris wil ruiken, biedt een pomander soelaas. De naam is afgeleid van het Franse 'pomme d'ambre' (amber-appel). Het bolvormige juweeltje wordt gevuld met allerlei welriekende kruiden en geurstoffen en verspreidt zo de hele dag een lekkere geur. De kruiden zouden ook allerlei ziektes en infecties kunnen bestrijden en dus worden de geurballen ook gebruikt als aromatherapie. De adellijke dames dragen de pomander soms zelfs tussen de plooien van hun rok om luizen te verdrijven of vieze intieme geurtjes te maskeren.

Onbekende meester

Liefdesring, ca. 1480

Gedeeltelijk geëmailleerd goud, bezet met een diamant en een robijn

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Wie zou er niet blij zijn met deze prachtige ring? En zeker als je hem krijgt van je geliefde? Ook in de late vijftiende eeuw geven gefortuneerden elkaar een ring als teken van liefde. En die moet liefst zo kostbaar mogelijk zijn. De met edelstenen versierde juwelen duiken op menig portret op.

Onbekende meester

Balboekje met doosje, ca. 1770

Rosé goud, ivoor, gouache

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Voor een ongehuwde vooraanstaande dame is het balboekje onmisbaar. In zijn rijkelijk versierde doosje is het bovendien een kostbaar accessoire. In het boekje kunnen jonge vrouwen aangeven met wie ze de volgende dans zullen delen en met wie ze al gedanst hebben. Ideaal om de tel bij te houden en om later al giechelend te tonen aan vriendinnen.

John Miers (1758-1821)

Gouden ring met silhouet, 1795

Gouache, ivoor en goud

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

John Miers is een van de beroemde silhouetschilders uit de achttiende eeuw. Het opschrift op de achterzijde van de ring vertelt meer over de identiteit van de dame die hij hier heeft afgebeeld. Het gaat om Elisabeth Barford, een Engelse edeldame die op 21 oktober 1795 overleden is. Waarschijnlijk liet haar achtergebleven echtgenoot de ring vervaardigen als een tastbare herinnering aan zijn dierbare echtgenote.

Antoon Van Dyck (1599-1641)

Portret van een man met een handschoen, ca. 1625-1626

Olieverf op doek

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

VANWAAR DE OVALE VORM VAN DIT SCHILDERIJ?

Oorspronkelijk was dit portret helemaal niet ovaal, maar gewoon rechthoekig. In de loop van de eeuwen is het echter van vorm veranderd: van rechthoekig naar ovaal en weer terug.

Waarom het doorheen de tijd zo vaak van vorm veranderde, blijft een mysterie. Misschien werd het gedaan om het schilderij beter te doen passen in een interieur.

KUN JE ONS IETS VERTELLEN OVER JE IDENTITEIT?

Schilderde Antoon Van Dyck mij om wie ik ben of vanwege mijn uitstraling? Ik denk dat hij dat laatste belangrijker vond. Hij wilde duidelijk zijn beheersing van het materiaal tonen: de gedrapeerde zwarte mantel, die nog een stukje van mijn dure kanten kraag laat zien. Onder de geraffineerd versierde handschoen is ook een stukje van mijn kanten mouw te zien, en daaronder uiteraard mijn degen: een belangrijk symbool voor mijn status van rijke burger.

Onbekende meester

Drie paar herdenkingsoorringen met haarwerk, ca. 1850

Haarwerk, verguld

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Niet alleen verstoppt in ringen maar ook in oorbellen kunnen haren van een overleden dierbare verwerkt worden. Kunstenaars gaan op zoek naar de origineelste vormen om met de haren een echt pareltje te creëren.

Onbekende meester

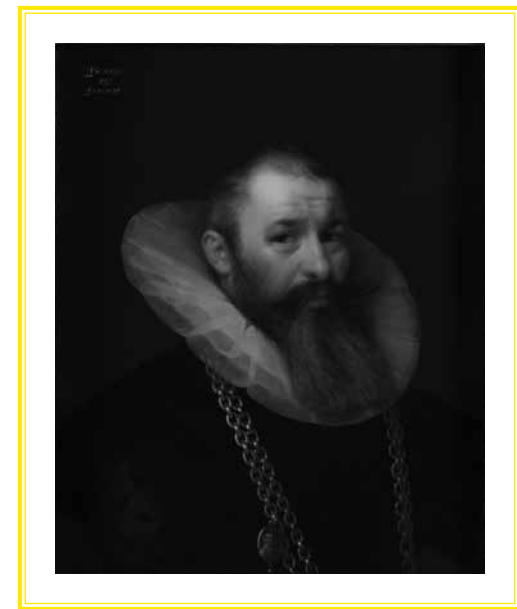
Portretminiatuur van een dame met een portretminiatuur, ca. 1800

Gouache, ivoor, goud en haarwerk

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Portretminiaturen bieden troost bij het overlijden van een geliefde. Achtergeblevenen kunnen de kleine portretjes overal met zich meedragen om ze op moeilijke momenten te bekijken.

Dit portretminiatuurje is een goed voorbeeld van die praktijk. Het toont hoe een jonge vrouw treurt bij een miniatuurje van haar overleden geliefde. Zijn afbeelding opent voor haar een deur naar hun vele herinneringen.

Gortzius Geldorp (1552-1619)

Portret van een man met het medaillon van Lothar von Metternich, aartsbisschop en keurvorst van Trier, 1609

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

IS DE BARBIER VERGETEN JE BAARD TE TRIMMEN?

Stoort het je? Ik volg de mode. Tot het begin van de zeventiende eeuw zie je bijna overal molensteenkragen. Je weet wel, van die kragen die bijna letterlijk je hoofd van je lichaam scheiden. Maar er is verandering op komst, we evolueren naar platte kragen. De lobben van mijn kraag zijn niet meer opstaand gesteven, maar vallen losjes op mijn schouder. Dat laat me toe mijn baard langer te dragen.

WAAROM DRAAG JE EEN MEDAILLON?

Het medaillon stelt Lothar von Metternich voor, keurvorst-aartsbisschop van Trier. Hij was een kei in financieel-fiscale politiek. Ik heb veel aan hem te danken, maar meer zeg ik niet, ik blijf liever anoniem.

David II Teniers (1610-1690)

Elegant gezelschap bij een paviljoen in een siertuin, 1651

Olieverf op koper

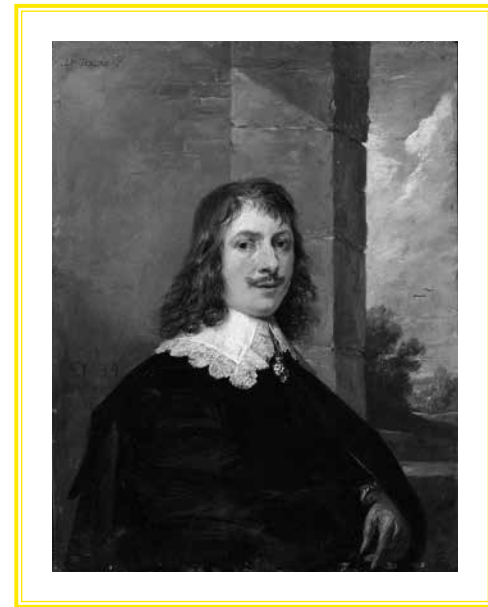
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM DEZE TUIN ALS ACHTERGROND?

Er is natuurlijk geen enkele tuin die zo veel status en prestige uitstraalt als die van de wereldberoemde Rubens. Ik heb me dan ook voor dit tafereel op die tuin geïnspireerd.

WAT IS DE GELEGENHEID VAN DE BIJEENKOMST?

De gelegenheid is van ondergeschikt belang, het prestige geenszins! Je ziet mezelf afgebeeld in een gracieuze rode mantel terwijl ik aan het praten ben met mijn echtgenote: Anna Brueghel (dochter van Jan I Brueghel), gehuld in een okergele jurk. Iedereen ziet er op zijn mooist uit, want het spel van zien en gezien worden wordt hier door iedereen meesterlijk gespeeld. Ik voel me echt in mijn nopjes in dit aristocratische milieu!

David II Teniers (1610-1690)

Zelfportret op 34-jarige leeftijd, 1645

Olieverf op koper

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM BEELD JE JEZELF NIET AF MET PENSEEL EN PALET OP DIT ZELFPORTRET?

Als schilder werd ik in 1645 aangesteld tot deken van het Sint-Lucasgilde in Antwerpen, een erg voorname functie. Ik wil me dan ook profileren als een *seigneur*. Jezelf afbeelden met schilderspalet en penseel is zo passé!

ZOU JE DEZE KLEDIJ DRAGEN OM TE SCHILDEREN?

Mijn modieuze kanten kraag zou ik natuurlijk nooit dragen in mijn atelier! Die is veel te fragiel. Ook met mijn kostbare zwarte mantel en lederen handschoenen kan ik onmogelijk handwerk verrichten. Met dit portret wil ik echt mijn intellectuele capaciteiten en aristocratische ambities tonen.

Omgeving van Antonis Mor (1519-1575)

Portret van een man, ca. 1550-1570

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

BEN JE MODEBEWUST?

Met mijn pikzwarte wambuis en spierwitte kraag sluit mijn kledij piekfijn aan bij de mode van dit moment. Dat moet ook wel; als man met status kan ik me niet veroorloven er oubollig bij te lopen. Ik ben wel bezig met mode, al kijk ik vaak gewoon wat de andere edellieden dragen.

BEN JE GEHUWD?

Bijna. Het kleine formaat van dit schilderijtje doet in elk geval vermoeden dat dit portret bij mijn huwelijksonderhandelingen in de strijd werd gegooid. Maar misschien ben ik al overleden en is het paneeltje een herinnering voor mijn achtergebleven echtgenote.

Onbekende meester

Anamorf portret van koning Frans I van Frankrijk, ca. 1550

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAT WORDT HIER AFGEBEELD?

Je moet op de juiste plaats staan aan de linkerkant van het paneel om de gekke kleurvlakken te zien uitgroeien tot mijn hoofd. Het is een truc met het perspectief die de kundigheid van de schilder aantoont.

WAAROM KIES JE ERVOOR OM VERVORMD GESCHILDERD TE WORDEN?

Ik wil de bijzonderheden van de optica demonstreren! Anamorfoses of vertekende afbeeldingen zijn een leuke uitvinding van de renaissance en ik ben de eerste echte renaissancevorst van Frankrijk. Ik vind de Italiaanse renaissance geweldig. Dat heb ik van mijn moeder. Ik wil de renaissancecultuur ook in Frankrijk doen bloeien. Daarom heb ik twee Italiaanse kunstenaars in dienst genomen.

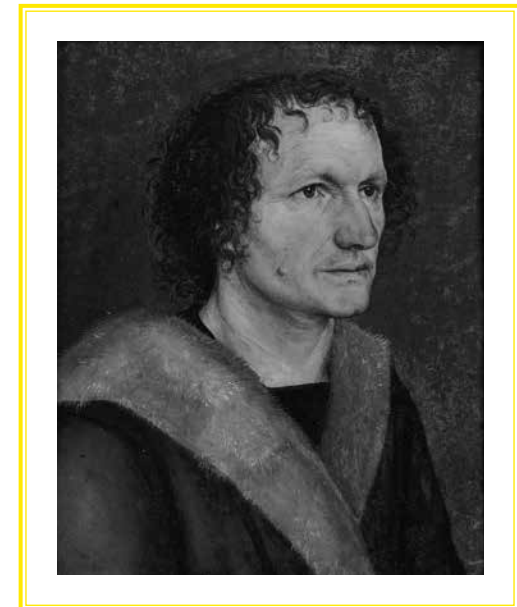
Atelier van Jan Cornelisz. Vermeyen (ca. 1500-1559)
Portret van Ferdinand I, keizer van het Heilige Roomse Rijk,
 ca. 1560
 Olieverf op paneel
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

VANWAAR DIE GESTICULERENDE HANDEN?

Als gevolg van de protestantse Reformatie kreeg mijn rijk tijdens mijn heerschappij te maken met verschillende godsdienstoorlogen. Ikzelf was een overtuigd katholiek en aanvankelijk een groot tegenstander van de protestantse beweging. Naar het einde van mijn leven toe stond ik echter meer open voor de hervormingen binnen de Kerk en speelde ik daarbij zelfs een grote rol. Vandaar dat ik mezelf hier al debatterend laat afbeelden: ik toon jullie graag mijn skills als orator en politicus.

WAT IS DE GELEGENHEID VAN DIT PORTRET?

In 1555 zat ik namens mijn broer Karel V de Rijksdag van Augsburg voor: een bijeenkomst waarbij de Duitse keurvorsten tot een vergelijk kwamen en de problemen rond de godsdienst-politiek na 40 jaar van religieuze twisten eindelijk opgelost leken. Een ontzettend belangrijke dag!

Toegeschreven aan Albrecht Dürer (1471-1528)
Portret van een man, ca. 1500
 Olieverf op perkament, gemaroufleerd op paneel
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE KIJK JE ZO INDRINGEND AAN?

Dürer liet me poseren op een natuurlijke manier, zodat hij zich volledig kon toeleggen op het weergeven van de kleinste details. Een mooie filter of Photoshop is niet aan hem besteed, hij kiest voor puur realisme. Een beetje gênant voor mij, want daardoor worden elke vlek, elk rimpeltje en elke pukkel weergegeven...

WAAROM IS HET PORTRET GESCHILDERD OP PERKAMENT?

Het perkament werd gebruikt als calqueerpapier: gedrenkt in lijnolie wordt het transparant, waardoor mijn contouren direct overgetekend konden worden. De pigmenten in mijn gezicht zijn in de loop van de eeuwen transparanter geworden, waardoor de ondertekening plotseling zichtbaar wordt. Dat was natuurlijk niet de bedoeling.

Pieter II Brueghel (1564/65-1638)

Portret van Erasmus van Rotterdam, ca. 1600

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WELK BOEK HEB JE DAAR?

Zoals je weet, ben ik een van de belangrijkste en invloedrijkste humanistische denkers van de noordelijke renaissance.

Ik pleit voor religieuze tolerantie. Ik schrijf erg veel, vertaal belangrijke teksten en correspondeer met prominente figuren en geleerden in heel Europa. Het boekje dat hier getoond wordt met de inscriptie 'ERASMVS, / ROTERDM' verwijst naar die literaire bezigheid.

KEN JE BRUEGHEL GOED?

Gek genoeg ken ik hem helemaal niet! Ik was al overleden toen Brueghel dit portret schilderde. Ik ben natuurlijk wel erg fier, want dit toont aan welke blijvende invloed mijn denken had op de overtuigingen en het geloofsleven van veel Europeanen, waaronder ook de belangrijke schildersfamilie Brueghel.

Joos Van Cleve (ca. 1485/90-1540/41)

Portret van een man met een muts, ca. 1530

Olieverf op paneel

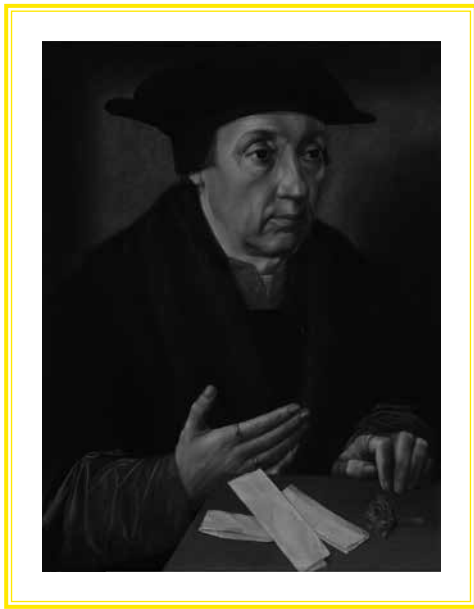
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM KIJK JE ONS RECHT IN DE OGEN?

Dat heb je goed opgemerkt. De portretschilders uit de eerste helft van de zestiende eeuw laten hun opdrachtgevers links of rechts uit het schilderij kijken, zoals de Vlaamse Primitieven dat ook deden. Maar ik ben frontaal geschilderd, dat is nieuw. Ik moet me voor niets of niemand verbergen.

JE DRAAGT EEN MODIEUZE BARET EN BONT. EN JE KRAAG IS OOK SPECIAAL. BEN JE IJDEL?

Denk je? Ik draag een linnen hemd waarvan de rand om de hals gefronst is, typisch renaissance. Die frons zal zich later ontwikkelen tot een molensteenkraag. Mijn mantel is zwart, maar met een ronde uitsparing om het dure linnen subtiel te tonen. Toegegeven, ik ben toch een klein beetje ijdel.

Ambrosius Benson (ca. 1495-1550)
Portret van van een man, ca. 1520-1550
 Olieverf op paneel
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

**OP JE TAFELTJE LIGGEN DOCUMENTEN,
 MAAR OOK EEN ANJER. WAT DOET DIE DAAR?**

Een anjer heet in het Latijn een Dianthus, wat letterlijk 'goddelijke bloem' betekent. Ze is het symbool voor liefde en moed, en kan ook verwijzen naar een gehuwde man.

JE TAFELTJE LIJKT SCHEEF TE STAAN.

Inderdaad. Benson heeft het tafeltje geschilderd om wat diepte in het schilderij te brengen. Maar hij heeft de regels van het perspectief nog niet helemaal onder de knie. Om de illusie van diepte te versterken, heeft hij op de groene achtergrond de schaduw van mijn hoofd aangebracht.

Gonzales Coques (1614-1684)
Portret van een meisje, ca. 1650
 Olieverf op koper
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

HOE OUD BEN JE?

Ook al lijkt ik nog erg jong, ik ben stilaan mijn kindertijd ontgroeid. Met speelgoed speel ik al lang niet meer. Als dochter uit een voornaam gezin leer ik al vroeg hoe ik me deftig moet gedragen. Door mijn pose, mijn ernstige blik en volwassen kledij lijkt ik al een echte dame.

BEN JE RIJK?

Mijn ouders moeten wel van goede komaf zijn. Kijk maar naar mijn juwelen en kledij. Mijn kraag en mouwen zijn uitgewerkt met het fijnste kantwerk! Nu heb ik me voor deze speciale gelegenheid wel op mijn mooist uitgedost.

Atelier van Frans II Pourbus (1569-1622)
Portret van Filips III van Spanje, ca. 1599-1601
 Olieverf op paneel
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM DRAAG JE EEN HARNAS?

Wel ja, het is een ceremonieel harnas in geblauwd ijzer, uitvoerig ingelegd met gouden motieven die verwijzen naar mijn macht als koning. Het duidt erop dat ik ook het Spaanse leger aanvoer. Net zoals mijn schoonbroer, aartshertog Albrecht, draag ik de ketting met het Gulden Vlies omdat ook ik ridder ben in die orde.

HEB JE ALS KONING OOK TIJD VOOR HOBBY'S?

Ik moet oorlog voeren en wetten bepalen, maar gelukkig kan ik de dagelijkse leiding deels overdragen aan de hertog van Lerma. Als koning behoud ik natuurlijk wel altijd het laatste woord! Zo houd ik nog tijd over voor cultuur, poëzie, dansen en jagen.

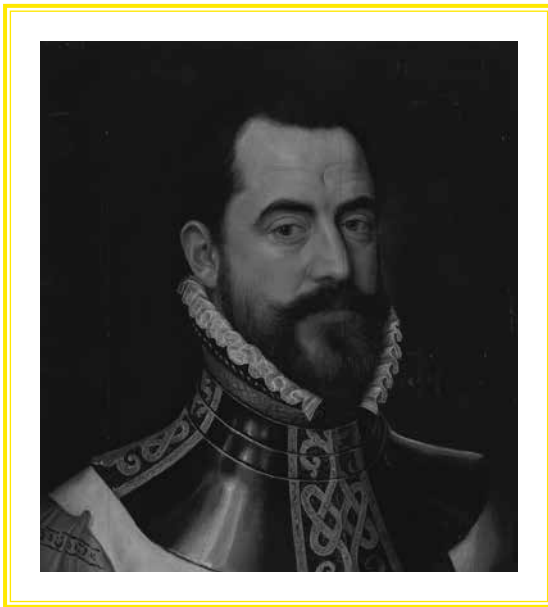
Atelier van Frans II Pourbus (1569-1622)
Portret van Margaretha van Oostenrijk, ca. 1599-1601
 Olieverf op paneel
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

IS ROOD JE LIEVELINGSKLEUR?

Mijn tijdgenoten dragen vaak een zwarte outfit, maar ik koos hier bewust voor rood. Ik ben erg trots op deze (letterlijk!) schitterende zijden jurk met goudborduursel en ingewerkte fijne pareltjes en bijzondere (edel)steentjes. Mijn broche, die net onder de kraag uitkomt, past er wonderwel bij. Wist je dat mijn schoonvader, koning Filips II, deze broche nog aan koningin Mary Tudor schonk naar aanleiding van hun verloving?

IK HOOR DAT JE JONG GESTORVEN BENT... WAS JE ZIEK?

Ik was net geen 27 toen ik stierf, na de geboorte van ons achtste kind. Veel vrouwen laten het leven in het kraambed.

Onbekende meester

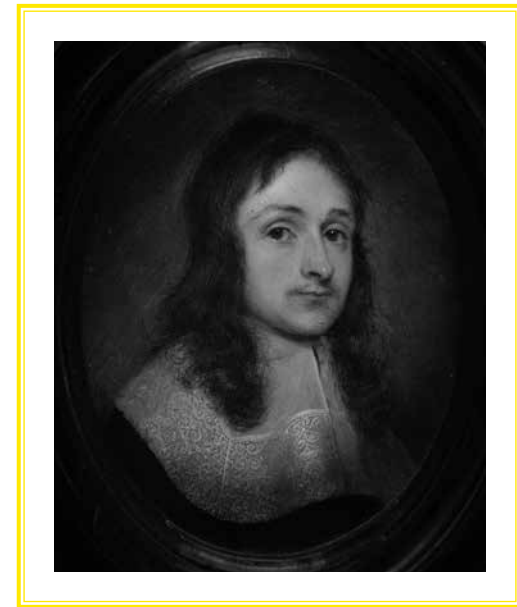
Portret van een man, 1559

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

MAG IK JE LEEFTIJD RADEN?

Geen bezwaar. Het jaartal op het schilderij, bovenaan rechts, 1559, is het moment waarop dit portret werd gemaakt. Ik zie eruit als een volwassen man, met geld voor een portret en een behoorlijke positie. Je kunt me rekenen tot de middenklasse. Ik kan je nog meegeven dat ik een ceremonieel harnas draag, mooi versierd met gouden geometrische motieven. Het zou zonde zijn om hiermee ten strijde te trekken, maar het is wel geschikt om deel te nemen aan een parade of een optocht, misschien wel een Blijde Intrede. Een gemiddelde bemiddelde man dus van ongeveer veertig jaar.

Gonzales Coques (1614-1684)

Portret van een man met een kanten kraag, ca. 1657-1660

Olieverf op koper

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

JE KIJKT BEDENKELIJK?

Wat wil je. Ik ben een jonge snaak, ik moet er nog aan wennen om in zo'n poepchic kostuum te poseren voor meester Coques. Gelukkig is de mode wat informeler geworden, zo hebben we meer bewegingsvrijheid en kunnen we ons ook wat nonchalanter gedragen.

JONGE SNAAK? EEN ECHTE DANDY, JA.

Meen je dat? Dan zijn alle mannen uit mijn omgeving even grote pronkers. Jij denkt natuurlijk aan mijn lange haren, maar dat is de haardracht die sinds de invoering van de platte schouderbrede witlinnen kragen de mode is geworden. Hoe platter de kragen, hoe langer de haren. Met een zware molensteenkraag om de nek was dat niet mogelijk geweest.

Joos Van Cleve (ca. 1485/90-1540/41)

Portret van een man, 1509

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

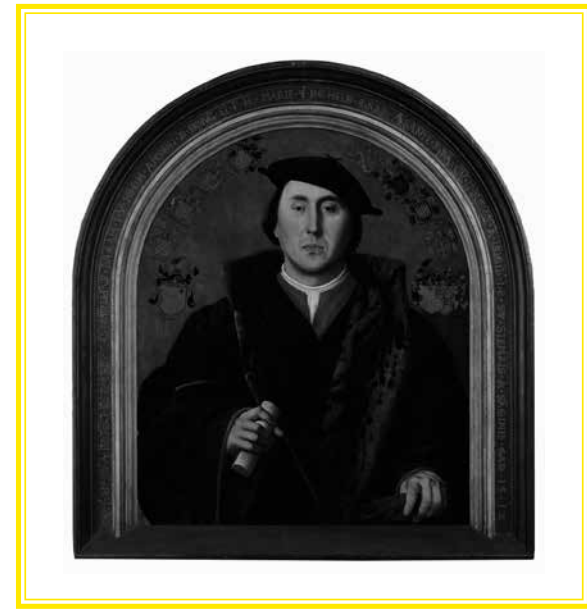
JE KIJKT WAT VERWEESD?

Vind je? Meester Van Cleve had nog niet zoveel ervaring toen hij mijn portret schilderde. Je kent vast wel zijn latere sprekende portretten met treffende karaktertrekken, zoals hier ergens in de kamer, de man met de baret. Mijn portret is dan ook het oudste of het eerste portret dat hij maakte.

IS DAT NOG DE ORIGINELE LIJST?

EN WAT STAAT EROP GESCHREVEN?

Het portret en de lijst vormen een geheel. De lijst is inderdaad nog de oorspronkelijke. Van Cleve heeft goed naar Jan Van Eyck gekeken, die schreef ook al eens een boodschap op een lijst. Op mijn lijst staat te lezen: 'Et mach Ghesceien' of 'Laat het zijn'!

Jan Van Scorel (1495-1562)

Portret van Joost Aemsz. Van der Burch, ca. 1531-1540

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE BEN JE?

Op de inscriptie van de lijst kan je mijn identiteit aflezen: Joost oftewel Jodocus Aemsz. Van der Burch, raadsheer van keizer Karel V en diens rechter voor Brabant. De wapenschilden rond mijn hoofd zijn die van mijn familie en voorouders.

WAT HEB JE IN JE HANDEN?

De schriftrol in mijn rechterhand verwijst naar mijn status en geletterdheid. Mijn linkerhand omklemt een handschoen, die symbool staat voor prestige en rijkdom. De imposante lijst, het levensgrote formaat waarop ik afgebeeld ben en mijn serieuze en autoritaire uitstraling belichamen de representatieve functie van dit schilderij. Met dit ontzagwekkende officiële portret wil ik mijn sociale ambities en zelfbewustzijn als keizerlijk raadslid manifesteren.

Jan Cossiers (1600-1671)

Portret van een jonge man met gevederde hoed, bruine tuniek en wit hemd, ca. 1650

Olieverf op doek

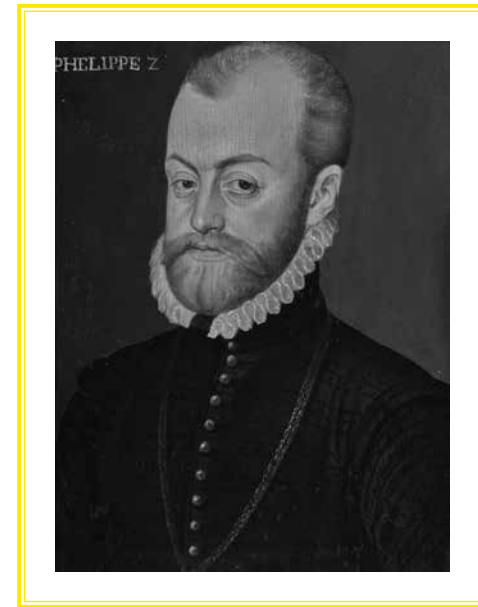
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

JIJ KIJKT NEER? OF ZIE JE WAT ONGEWOONS?

Dat zou je kunnen denken. Maar wellicht is dit portret een uitsnede uit een groter schilderij. Tussen de andere figuranten viel ik minder op. Cossiers heeft me anders wel zeer treffend weergegeven, mijn voorzichtige gereserveerde blik klopt helemaal.

EEN PLUIM OP JE HOED?

Ja, letterlijk, een complimentje. Gevederde hoeden zie je vaak bij dames en heren uit de hogere klasse, waartoe ik natuurlijk behoor. Veren als accessoires op kledij zijn in de loop van de zestiende eeuw in de mode gekomen. Het zijn vooral veren van pauwen en struisvogels, niet toevallig dieren die vanuit pas ontdekte werelddelen werden meegebracht naar Antwerpen.

Naar Lucas De Heere (1534-1584)

Portret van de Spaanse koning Filips II, ca. 1580

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

FILIPS, BEN JE HIER EEN FAMILIEFEESTJE AAN HET BOUWEN?

Je hebt gelijk, ik ben hier niet de enige Habsburger. Mijn kinderen zijn hier ook aanwezig. Mijn zoon Filips III poseert hier rijkelijk met zijn echtgenote Margaretha. Mijn dochter Isabella wijkt nauwelijks van de zijde van haar echtgenoot, aartshertog Albrecht.

BEN JE WEL EEN ECHTE SPANJAARD MET JE LICHT HAAR?

Wat een vraag. Natuurlijk! Het is niet omdat ik blond ben, dat ik geen Spanjaard kan zijn. Mijn vader is Gentenaar, maar mijn Portugese moeder was een blonde schoonheid.

Louis-Léopold Boilly (1761-1845)

Hoofd van een man in profiel, bestaande uit zes vrouwelijke naakten, ca. 1790

Olieverf op papier

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAT ZIJN DIE RARE VORMEN IN JOUW GEZICHT?

Als je goed kijkt, zie je dat mijn hoofd bestaat uit zes vrouwelijke naakten. Dit soort compositieportret ken je waarschijnlijk van de beter bekende kunstenaar Giuseppe Arcimboldo (ca. 1527-1593), die voornamelijk groenten en fruit gebruikte. In plaats van dat saaie voedsel koos ik natuurlijk veel liever voor naakte vrouwelijke lichamen. Het oog wil ook wat!

WAAROM KIES JE ERVOOR OM ZO AFGEBEELD TE WORDEN?

Deze beeldhumor is eigenlijk typisch voor de renaissance, maar ook in de achttiende eeuw vinden we dit soort visuele spelletjes wel leuk. Voor humor is er tenslotte altijd plaats, en de verwijzing naar de renaissance geeft er een intellectuele dimensie aan.

Atelier van Frans II Pourbus (1569-1622)

Portret van de infante Isabella Clara Eugenia, ca. 1600

Olieverf op koper

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

VANWAAR HET GROTE KRUIS OP JE BORST?

Samen met mijn echtgenoot aartshertog Albrecht heerste ik in het begin van de zeventiende eeuw over de Zuidelijke Nederlanden, *grosso modo* het huidige België. Een belangrijke taak voor ons was de godsdienstoorlogen tot bedaren te brengen en het katholieke geloof te herstellen.

DRAAG JE ALS AARTSHERTOGIN GEEN KROON?

Neen, die is helaas enkel voorbehouden voor een koningin. Maar ik heb iets veel mooiers: mijn molensteenkraag! Hij is zo groot dat ik niet anders kan dan mijn haar helemaal naar boven opsteken, zodat het niet verstrikt raakt in de kraag. Zoals je kunt zien aan mijn jurk vol borduursels, gouddraad en parels hecht ik erg veel belang aan mijn uiterlijk. Het hoeft daarom niet te verbazen dat ik Pourbus en zijn atelier de opdracht gaf om mij in al mijn pracht en praal te vereeuwigen.

Jacob-Ferdinand Voet (1639-1689/1700)

Portret van Hortense Mancini, Duchesse Mazarin als Venus,

ca. 1665

Olieverf op doek

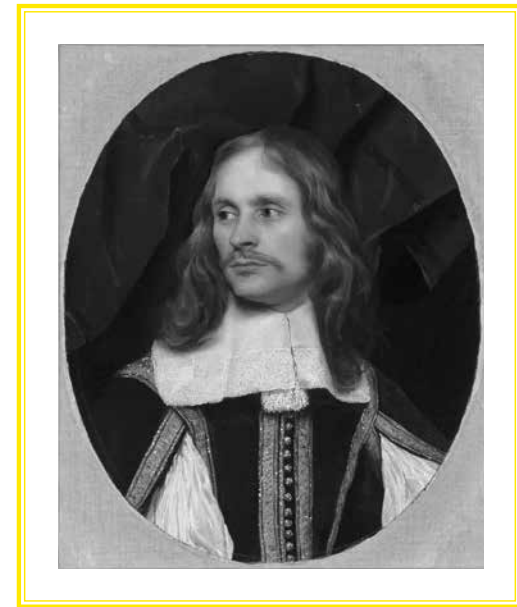
ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WIE BEN JE?

Mijn naam is Hortense Mancini en ik ben een nicht van de Franse kardinaal Mazarin. Beroemd om onze schoonheid, stonden mijn zussen en ik aan het Franse hof bekend als de zogenaamde 'Mazarinettes'. Op 15-jarige leeftijd werd ik uitgehuwelijkt aan Armand Charles de La Porte de La Meilleraye, een Franse generaal met een vermogen even exuberant als zijn naam doet vermoeden. Geld maakt echter niet gelukkig, en ik ontvluchtte mijn huwelijk in 1668. Nadien streefde ik ernaar onafhankelijk en zelfstandig te zijn, wat in die tijd natuurlijk erg ongewoon was voor een vrouw.

VANWAAR DE WULPSE HOUDING OP DIT PORTRET?

Het is sterker dan mezelf... Nadat ik van mijn echtgenoot weggevlucht was, belandde ik van de ene affaire in de andere. Ik had ook relaties met vrouwen. Het aantal vrijers, minnaars en minnaressen dat ik heb gehad, is werkelijk ontelbaar.

Michael Sweerts (1618-1664)

Portret van een man, ca. 1640

Olieverf op doek

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

IS DIT EEN ZELFPORTRET?

Neen, maar ik weet waarom je dat vraagt. Sweerts heeft meerdere zelfportretten gemaakt en fysiek lijkt ik wel een beetje op hem. Ik draag mijn haar op dezelfde manier, lang golvend. Ik heb een kraag om de hals met kwastjes die eronderuit komen. Het zijn de uiteinden van de koordjes waarmee ik de kraag kan aantrekken. Wat vind je van mijn mantel? Eigenlijk een cape, met ruime openingen om mijn armen, gehuld in fraai linnen, ruimte te geven.

JIJ LIJKT WEL EEN STER!

Meester Sweerts weet het licht mooi over mijn gezicht te laten vallen. Hij heeft daarvoor subtiel witte hoogsels aangebracht.

Theodoor Rombouts (1597-1637)

Kaartspelers, ca. 1627-1632

Olieverf op doek

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM WORDT DIT GEZELSCHAP AL KAARTSPELEND AFGEBEELD?

Het kaartspel werd in de zeventiende eeuw beschouwd als moreel verwerpelijk. Pure geldverkwisting en tijdverlies. Er wordt dus geen fraai beeld geschetst van de afgebeelde figuren. Dergelijke taferelen werden geschilderd om de toeschouwer een spiegel voor te houden en te waarschuwen voor ijdelheid, spel en drank.

WIE IS ER AAN HET WINNEN?

Dat weten we nog niet, maar de score op het krijtbord geeft wel aan dat er één grote verliezer is. Ikzelf, Theodoor Rombouts! Met ongeschoren bolle wangen en getuite lippen bekijk ik al zuchtend de kaarten in mijn handen. In tegenstelling tot de andere spelers heb ik munten noch kaarten voor me liggen. Gelukkig zit mijn vrouw naast mij, al weet ik niet of dat is om me te helpen of om me te doen stoppen.

Frans II Pourbus (1569-1622)

Dubbelportret van Willem Van Vyve en Marie De Huelstre, 1591

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WERD DIT DUBBELPORTRET GESCHILDERD NAAR AANLEIDING VAN JULLIE HUWELIJK?

Ons huwelijk was inderdaad een goede gelegenheid voor een portret. We zijn nog jong maar hebben als kooplui al fortuin gemaakt. Dat we gehuwd zijn zie je omdat Marie aan mijn linkerkant staat. Onze wapenschilden maken nu samen één wapenschild uit.

WAT IS DAT GOUDEN BALLETTJE IN JE HAND, MARIE?

Je bedoelt wellicht de pomander, een intrigerend juweel, decoratief maar ook nuttig. Het kan met parfum of kruiden gevuld worden om onaangename geuren te verdrijven. Door de zware kledij kan onze huid niet voldoende ademen en zweten wij nogal fel.

Onbekende meester

Opvouwbare kam en liefdeskam, 16de eeuw

Buxushout, been of ivoor en stof

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Hoewel kammen in de eerste plaats gebruiksvoorwerpen zijn om het haar netjes te leggen of zich te ontdoen van vlooien of luizen, zijn luxe-exemplaren zoals deze ook echte statussymbolen. Prachtig uitgewerkt met versieringen in kostbare materialen als ivoor zijn de kammen ook modeaccessoires. Dit is het soort geschenk dat een minnaar zou geven. Ze zijn dan ook versierd met liefdessymbolen.

Onbekende meester

Herdenkingsringen met haarwerk en miniatuur, ca. 1780-1796

Rood goud, diamant, email en haarwerk

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

Juwelen zijn niet alleen om te pronken maar ook om te koesteren. Wanneer een geliefde overlijdt, hou je de herinneringen het liefst zo dicht mogelijk bij je. Door de initialen, een klein tekstje of zelfs een haarstukje van de overledene in een ring te verwerken, wordt die in de vorm van een rijkelijk accessoire altijd meegedragen.

FRANS HALS VAN ANTWERPEN

DE WORTELS VAN DE GOUDEN EEUW

Frans Hals (1582-1666) is een van de sterren van de Hollandse Gouden Eeuw. Maar hij wordt geboren in Antwerpen. Wanneer de kleine Frans acht is, verhuizen zijn ouders van de Scheldestad naar Haarlem. Ze zijn niet alleen. Het politiek-religieuze conflict tussen het Spaanse gezag en de rijke, maar opstandige steden van de Nederlanden zorgt voor een heuse exodus. Zowat iedereen die er op economisch, intellectueel of cultureel vlak toe doet, ruilt de Spaanse helft van de Nederlanden voor het onafhankelijke Noorden.

In Haarlem wordt Hals een van de belangrijkste portretschilders van de Republiek. Maar nooit vergeet hij waar zijn wortels liggen: zijn leven lang signeert hij met 'Frans Hals van Antwerpen'. Het is niet enkel een kwestie van heimwee: 'Antwerpen' is een artistiek kwaliteitslabel.

Met dit dubbelportret van een zelfbewust echtpaar toont Hals wat hij kan. De donkere achtergrond en halflijfse figuren knipogen naar de traditie. Maar de stijfdeftige houdingen zijn vervangen door een informele sfeer. En ook Hals' penseeltoets doorprijkt met losse slag de oude ernst. Hij laat de materialiteit van de verf voelen, en daarmee: die van het leven.

Frans Hals (1582-1666)

*Dubbelportret van een man met een paar handschoenen
en een vrouw met een zakdoek, 1637*

Olieverf op doek

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

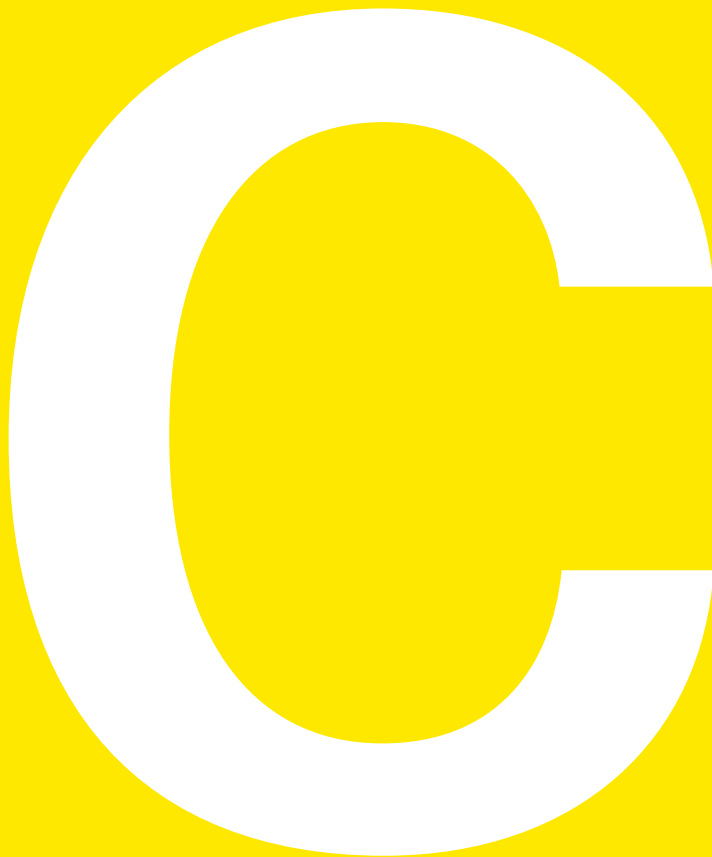
WIE ZIJN JULLIE?

We verklappen niet wie we zijn, maar op basis van de eenvoud en soberheid van onze kledij kun je vermoeden dat we mennonieten zijn: een religieuze sekte die in onze tijd ongeveer veertien procent van de Haarlemse bevolking uitmaakte.

VOND FRANS HALS HET NIET VREEMD OM JULLIE IN ZO'N SOBERE OUTFIT TE MOETEN SCHILDEREN?

Zeker niet! Het was zijn specialiteit om donkere kleuren in zo veel mogelijk schakeringen weer te geven. En zo sober zijn we nu ook weer niet: we dragen allebei een bescheiden molensteenkraag. Daarnaast heb ikzelf een met kant afgewerkte zakdoek vast, en mijn echtgenoot een paar handschoenen uit kalfsleder: een erg kostbaar, modieus accessoire dat onze rijkdom en status verbeeldt.

SINT-CAROLUS BORROMEUSKERK

De Sint-Carolus Borromeuskerk is de Rubenskerk bij uitstek. De beroemde kunstenaar had immers een belangrijk aandeel in het ontwerp van de gevel en de bekroning van de toren. Rubens schilderde er in 1620 ook 36 plafondstukken die helaas verloren gingen in een verwoestende brand in 1718. De kerk werd ontworpen door leden van de jezuïetenorde en werd gebouwd tussen 1615 en 1621. Initieel was de barokke kerk gewijd aan Ignatius van Loyola, stichter van de jezuïeten. Na de opheffing van die orde in 1773 werd de kerk gewijd aan de heilige Carolus Borromeus. Het ontwerp van de voorgevel is gebaseerd op de Gesù-kerk te Rome, de moederkerk van de jezuïeten. De apsis van het hoofdaltaar, de Mariakapel en de vele beeldhouwwerken en houtsnijwerken getuigen van de uitzonderlijke luister van het kerkinterieur. De iconografie van die overvloedige beelden kon de bezoekers helpen om dichterbij de betekenis van het Evangelie te komen, passend in de tijdsgeest van de Contrareformatie.

De gaanderij van de Sint-Carolus Borromeuskerk toont ex-voto's en kinderportretten uit particuliere en religieuze verzamelingen in een originele scenografie van Walter Van Beirendonck.

Hendrik Conscienceplein 12, 2000 Antwerpen

Dinsdag tot zaterdag: van 10 tot 12u30 en van 14 tot 17uur

Toegang tot de gaanderij op vertoon van tentoonstellingsticket

Toegang via de linkerkzijdeur

Niet rolstoeltoegankelijk

KINDERPORTRETTE

TUSSEN HEMEL EN AARDE

Slechts één baby op vier haalt zijn of haar eerste verjaardag, en nog eens zoveel kinderen overlijden voor ze vijf zijn. Treurende ouders laten al eens een doodsportret schilderen, als laatste herinnering aan hun kleintje. Blijft het kind in leven, dan wordt een votiefportret besteld. Dergelijke ‘ex-voto’s’ krijgen een plaats in de kerk. Ze zijn een geschilderd bedankkaartje voor de goddelijke hulp bij het overleven.

Via hun portret zijn deze kinderen steeds dicht bij God. Maar ook andere hulplijnen zijn goed. Heel wat geschilderde peuters dragen rammelaars bij zich, versierd met koraal of wolfstand. Daarop kan worden gekauwd bij tandpijn, maar deze kostbare materialen horen ook het kwaad af te weren.

Tegelijk zijn de rammelaars echte statussymbolen, net als de vaak onpraktische, maar o zo dure kinderkleding, vol kant en gouddraad. Uiteindelijk zijn deze koters de rijkaards van de toekomst. Daar past geen vuil slabbetje bij.

Selectie rammelaars (16de-19de eeuw)

PARTICULIERE VERZAMELING

NUTTIGE PRONKRAMMELAARS

De rammelaars die veel kinderen op de portretten vasthouden, zien er heel anders uit dan het kinderspeelgoed van onze tijd. Ze zijn vervaardigd uit goud of zilver, en zijn geciseleerd met fijn uitgewerkte inscripties. Daardoor lijken ze haast te kostbaar om mee te spelen.

De rammelaars zijn dan ook niet echt bedoeld als speelgoed. Het zijn pronkobjecten, familiestukken die van generatie op generatie worden doorgegeven. Bovendien hebben ze ook een nuttige functie: het koele, harde mondstukje is ideaal om op te bijten als de eerste tandjes doorkomen. En een mondstukje van bloedkoraal, wolventand, bergkristal en later ivoor weert het kwade af en beschermt het kind tegen ernstige ziektes, denkt men. Dat is niet onbelangrijk in tijden van hoge kindersterfte.

Bij het poseren voor het maken van een portret zorgen de belletjes van een rammelaar voor afleiding.

Onbekende meester

Portret van een jongen met rammelaar, ca. 1590

Olieverf op doek

PARTICULIERE VERZAMELING

WAAROM STAAT JULLIE ZOON ZO STATIG?

Uit zijn lichaamshouding zou je inderdaad niet afleiden dat hij nog maar een kind is. Wij hebben hem in zo'n plechtige houding laten portretteren omdat we willen laten zien dat hij goed opgevoed is. Hij vertegenwoordigt de volgende generatie, die het familiekapitaal zal beheren en ambten zal bekleden. Daarom kan hij volgens ons maar beter zijn beste beentje voorzetten.

WAT EEN FELLE RODE MANTEL!

Met opzet! Met de kanten kraag, de rammelaar én de felrode kleur van de mantel willen wij als familie laten zien dat we welgesteld zijn. Want het rood is gemaakt met het duurste pigment dat kunstenaars kunnen gebruiken. Je moet duizenden kevers pletten om een mantel als deze te kunnen schilderen!

Getorste rammelaar met 6 bellen en handvat in wolventand, ca. 1650

Onbekende meester

Portret van een kindje met pluim, 1621

Olieverf op paneel

PARTICULIERE VERZAMELING

IS DIT JULLIE DOCHTER OF ZOON?

Omdat ze een jurkje draagt, denken jullie waarschijnlijk dat dit een meisje is. Maar in de vroegmoderne tijd dragen ook jonge jongetjes kledjes. Dat is veel praktischer! Pas als ze zes of zeven jaar worden, mogen jongens voor het eerst een broek dragen. Dat is zelfs een heus feest: de eerste overgang naar het volwassen leven.

ZIJN JULLIE RIJK?

We hebben zeker niet bespaard op de kledij van ons kind. Kijk maar naar de pluim op het hoedje, het kanten kraagje, de mouwen en de gouden rammelaar met het bergkristal.

Rammelaar met fluitje, 5 bellen en handvat in glas of bergkristal, ca. 1750

Onbekende meester

Meisje met hond en vogel, ca. 1750

Olieverf op doek

PARTICULIERE VERZAMELING

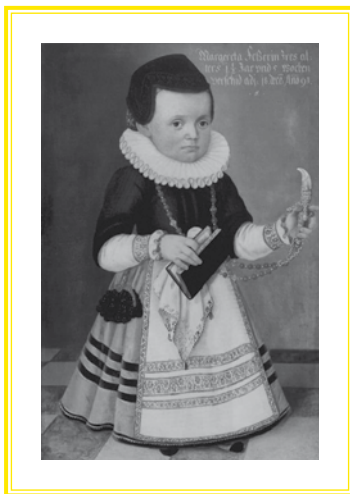
ZIJN DAT DE HUIDSDIEREN VAN JULLIE DOCHTER?

Op dit portretje staat zij samen met haar hondje afgebeeld. Niet alleen om ermee te pronken of om haar af te leiden tijdens het poseren, maar een hond is ook een symbool van trouw. Aan het raam op de achtergrond zie je een vink. Vinkjes zijn gemakkelijk te onderrichten en worden zelfs als speelgoed gebruikt. Het vogeltje symboliseert dan ook de goede opvoeding van ons dochtertje.

WAAROM HEEFT ZIJ ROZEN VAST?

Rozen zijn haar favoriete bloemen en de kleur past perfect bij de roze strikjes op haar schoenen en haar jurk. Maar rozen staan ook symbool voor vergankelijkheid. Het leven gaat zo snel: voor we het weten is ze geen kind meer!

Zilveren rammelaar met fluitje, 6 bellen en handvat in bergkristal, ca. 1760

Lorenz Strauch (1554-1636)

Portret van de anderhalf jaar oude Margarete Fesserin, 1593

Olieverf op paneel

PARTICULIERE VERZAMELING

DIT IS JULLIE DOCHTER?

Ja, Margarete Fesserin heet ze. Haar naam doet bij jullie waarschijnlijk geen belletje rinkelen, maar ze is van zeer goede komaf, al zeggen wij als ouders het zelf. Kijk maar naar de grote gouden rammelaar met het bergkristal, de kanten zakdoek, de struisvogelwaaier... Ze heeft haar handen vol met al die accessoires.

WAT ZEGT HET OPSCHRIFT?

Dat Margarete op dit portret anderhalf jaar en vijf weken oud is. Helaas is dat ook de leeftijd van haar dood. Om haar voor altijd bij ons te hebben, hebben wij als ouders haar na haar dood laten portretteren.

Zilveren amulet met een wolventand, ca. 1640-1660

Onbekende meester

Portret van een meisje en haar min, ca. 1700

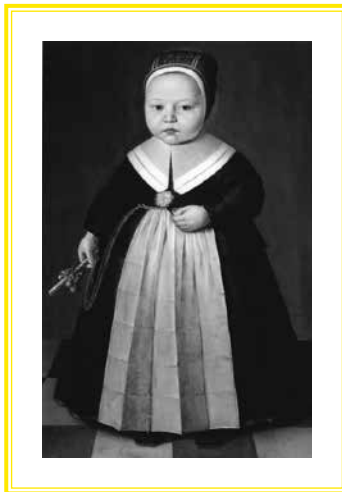
Olieverf op doek

PARTICULIERE VERZAMELING

ZIJN JULLIE MOEDER EN DOCHTER?

Op het eerste gezicht lijkt ik inderdaad als moeder te zijn afgebeeld met mijn dochter. Maar mijn kledij is soberder dan die van haar. Haar kanten haarband en luxueuze kledje is veel weelderiger dan mijn eenvoudige kraag en kapje. Ik ben dan ook niet haar moeder, wel haar zogenaamde 'min' of voedster. Om het meisje op haar gemak te stellen bij het poseren, heeft de kunstenaar haar samen met mij afgebeeld. Als kinderverzorgster zorg ik dag in dag uit voor haar. Zo maak ook ik echt wel deel uit van het gezin.

Verguld zilveren rammelaar met fluitje, 3 bellen en handvat in bloedkoraal, ca. 1690

Onbekende meester

Portret van Itie Albaerts, 1655

Olieverf op paneel

PARTICULIERE VERZAMELING

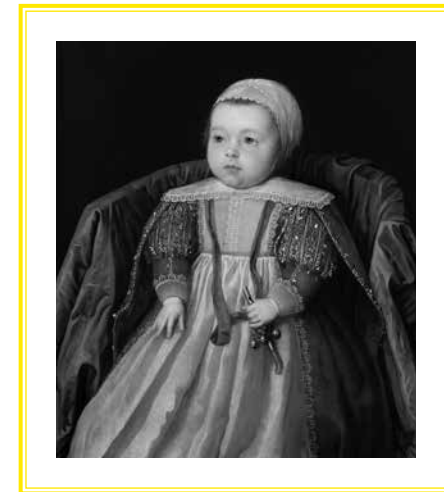
WIE IS DIT MEISJE?

Haar naam is Itie Albaerts, zoals je op de achtergrond kan lezen. Over haar leven en over ons, haar ouders, is niet veel bekend. Mogelijk zijn wij afkomstig uit Leeuwarden, in het Noorden. Daar zijn de mensen protestants. Dat zie je ook aan haar kleren. Bij protestanten zijn die veel soberder dan bij de katholieken in het Zuiden.

WELKE BLOEM HEEFT ZE IN HAAR HAND?

Een roze anjer. Die staat symbool voor verloving, maar daar is onze dochter nog erg jong voor. Vermoedelijk zullen wij, haar ouders, dit portret later als bruidsschat geven aan haar toekomstige echtgenoot.

Verguld zilveren rammelaar getorst met 6 bellen en handvat in bergkristal, ca. 1675

Cornelis Van der Meulen (1642-1691)

Portret van een jongen met rammelaar, ca. 1670

Olieverf op paneel

PARTICULIERE VERZAMELING

WIE HEEFT DEZE JONGEN GESCHILDERD?

Voor dit portret hebben wij als ouders een beroep gedaan op de portretspecialist Cornelis Van der Meulen. Hij leerde het schildersvak bij Samuel Van Hoogstraten in Dordrecht. Je weet misschien dat hij later zelfs naar Stockholm is verhuisd?

WAAROM KIJKT DE JONGEN ZO ERNSTIG?

Schaterlachen op een portret is uit den boze! Da's iets voor dwazeriken en clowns. Ook een kind moet laten zien dat het zijn emoties kan bedwingen en dat het dus goed opgevoed is. In het dagelijkse leven mag onze jongen natuurlijk wel spelen en dollen. Zó ernstig en plechtstatig doen, dat is gelukkig alleen maar voor het portret.

Rammelaar met fluitje, 6 bellen en handvat in bloedkoraal, ca. 1730-1740

Onbekende meester

Portret van twee zussen, 1614

Olieverf op paneel

PARTICULIERE VERZAMELING

ZIJN DEZE MEISJES FAMILIE VAN ELKAAR?

Zoals je ziet, lijken ze erg op elkaar. Het zijn dan ook zusjes en het zijn onze dochters! In plaats van twee individuele portretten te laten maken hebben we hen samen laten afbeelden. Eén portret is al duur genoeg!

Maar op hun kledij hebben we niet bespaard. Hun haarkapjes zijn getooid met de fijnste kant en ook de broderie van de kledij is bijzonder fijn uitgewerkt. En dan zijn er nog de koralen halssnoeren en armbandjes die niet mochten ontbreken. Samen met de rammelaar beschermen ze onze kinderen tegen het kwaad.

Zilveren rammelaar met 4 bellen en handvat in walvistand, ca. 1610

Onbekende meester

Portret van een jongen met bloemenguirlande,

rammelaar en pomander, ca. 1600

Olieverf op doek

PARTICULIERE VERZAMELING

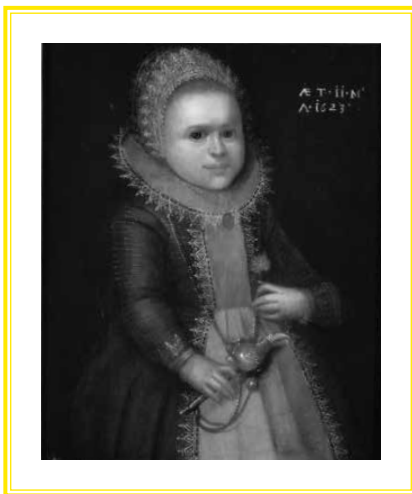
WAT EEN GEKKE HOED DRAAGT JULLIE ZOON!

Dat is geen gekke hoed, maar een kroon! En die kroon is bovendien rijkelijk bezet met diamanten. Niet iedereen mag zo'n luxueus accessoire dragen, maar ons zoontje is een prins. Hij kan zich veel permitteren. Ook met zijn rijkelijk versierde jurk en de koralen rammelaar in zijn hand willen we laten zien dat hij geen arme luis is. Hij draagt zelfs een pomander! Dat is het bolvormige juweel.

SPEELT JULLIE ZOON EIGENLIJK MET AL DIE DURE DINGEN?

Als prinsje moet hij zich steeds voornaam gedragen. Voor spelletjes is er niet veel tijd. Maar in het dagelijkse leven draagt hij wel makkelijkere kledij, waarin hij vrij kan rondhuppelen.

Rammelaar met handvat in bloedkoraal, ca. 1720-1730

Onbekende meester

Portret van een kind met rammelaar, 1623

Olieverf op paneel

PARTICULIERE VERZAMELING

HOE OUD IS JULLIE KIND?

Op dit portret twee jaar. Maar toegegeven: door haar plechtstatige pose lijkt ze op een kleine volwassene! Gelukkig hoefde ze zo niet te poseren voor de kunstenaar. Hij heeft snel haar gezichtje geschetst en heeft de kledij later toegevoegd. Want zo lang stil zitten, dat kan ze echt nog niet.

WAT HOUDT ZE IN HAAR HANDEN?

In haar rechterhand heeft ze een zilveren rammelaar met wolven-tand vast en in haar linkerhand een rode anjer. Die staat symbool voor verloving. Misschien zullen wij als ouders dit portretje van onze dochter later schenken aan haar toekomstige echtgenoot.

Zilveren rammelaar met fluitje, 9 bellen, handvat in bloedkoraal en ketting, 1870

Bartholomeus Van der Helst (1613-1670)

Portret van een kind uit een adellijke familie, ca. 1638-1640

Olieverf op paneel

PARTICULIERE VERZAMELING

WIE HEEFT JULLIE KIND GESCHILDERD?

Wij hebben meester Bartholomeus Van der Helst uit Haarlem gevraagd om ons kind te portretteren. Hij is een echte portretten-specialist! Dat moet ook, want op dit paneel moet ons kleintje op zijn allermooist vereeuwigd worden.

WITTE KLEREN, WORDEN DIE NIET SNEL VUIL?

De satijnen jurk is ontzettend fragiel en kostbaar. Daarom draagt ons kind die niet vaak. Maar voor dit portret hebben we ons kleintje zo rijkelijk mogelijk uitgedost, mét een rammelaar erbij. Zie hem zitten: bijna als een koning op dat roodfluwelen kussen!

Onbekende meester

Portret van een meisje met rammelaar, ca. 1750

Olieverf op paneel

PARTICULIERE VERZAMELING

WAT ZIET JULLIE DOCHTER ER VROOM UIT!

Met haar kapje, bruine mantel en paternoster lijkt ons kind inderdaad een braaf gelovig meisje. Toch haalt ze af en toe kattenkwaad uit, hoor, wees gerust! Maar voor dit portret laten we haar natuurlijk van haar beste kant zien. Als ouders willen we tonen hoe welopgevoed zij is.

WAT ZIJN DIE RODE BOLLETJES OM HAAR NEK?

Om haar hals draagt zij een heel luxueuze paternoster. De bolletjes zijn gemaakt van bloedkoraal. Dat wordt helemaal vanuit de Middellandse Zee en zelfs uit Oost-Indië ingevoerd. Het is ontzettend kostbaar. Daarom heet het ook 'het rode goud'.

Zilveren rammelaar met fluitje en 9 bellen, ca. 1750

Onbekende meester

Ex-votoportret van Maria Isabella van Herberghen, 1750

Olieverf op doek

PARTICULIERE VERZAMELING

WAT HEEFT MARIA ISABELLA IN HAAR RECHTERHAND?

Als ouders beseffen we het: wat onze dochter vasthoudt ziet er eigenaardig uit, zeker voor een kind. Het is geen speelgoed, maar een brandend hart. Onze dochter reikt het Maria aan, die je links achter haar ziet. Volgens ons geloof is het hart de zetel van het leven. Wie zijn hart schenkt aan de Madonna, wijdt letterlijk en figuurlijk vurig z'n leven aan haar toe.

WAAROM DOET ZE DAT?

Dit ex-votoportret hebben wij als ouders aan Maria geschonken uit dankbaarheid, omdat onze dochter een ernstige ziekte overleefd heeft en ook wel om bescherming te vragen. Met het vlamme hart tonen wij als gezin hoe devoot we zijn.

Gegraveerde rammelaar met 6 bellen en handvat in bergkristal, ca. 1900

Onbekende meester

Ex-votoportret van de zes maanden oude

Fulerandus Maria Achilles Roux, ca. 1791

Olieverf op doek

PARTICULIERE VERZAMELING

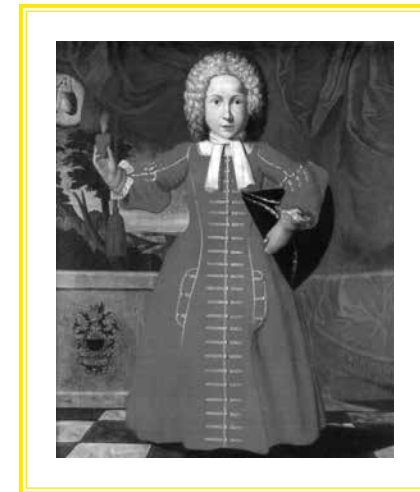
DIT IS JULLIE ZOON?

Ja. Voluit heet hij Fulerandus Maria Achilles Stephanus Joannes Baptista Claudius Roux. Een mondvol! Op dit portret is hij zes maanden oud, al lijkt hij een al wat oudere peuter. Naast zijn naam zie je op het opschrift achter hem ook zijn geboortedatum: 22 juni 1790.

HIJ IS AAN HET BIDDEN?

Wij noemen dit een ex-votoportret. Als ouders hebben we het schilderijtje speciaal laten maken om het aan Maria aan te bieden. Uit dankbaarheid, maar ook wel om bescherming te vragen voor onze zoon. Zo ziet Maria dat hij altijd in zijn gedachten bij haar is.

Rammelaar met fluitje, 3 bellen en een handvat in bergkristal, ca. 1780

Onbekende meester

Ex-votoportret van Jan-Baptist Van Goethem met pruik, 1691

Olieverf op doek

DENDERMONDE, ONZE-LIEVE-VROUWEKERK

WAT IS JULLIE ZOON VOLWASSEN GEKLEED!

Zijn pruik en de zwarte hoed in zijn hand zijn inderdaad geen accessoires waarbij je denkt aan een kind van vijf. Hij lijkt wel een mini-volwassene. Speciaal voor dit kinderportret hebben we hem op zijn mooist uitgedost. Kijk maar naar de kanten boorden aan mijn mouwen.

HEEFT HIJ BROERS OF ZUSSEN?

We hebben ook zijn jongere broer, Antonius Hyacinthus Van Goethem, laten portretteren als dank aan Maria. Ja, als ouders zijn wij heel dankbaar voor hun geboortes!

Frans Verhas (1827-1894)

Ex-votoportret van Marie Van Duyse, 1852

Olieverf op doek

DENDERMONDE, ONZE-LIEVE-VROUWEKERK

WAT IS DIT MEISJE AAN HET LEZEN?

Het boekje in haar handen is een gebedenboek. Eigenlijk doet ze maar alsof, want voor een zevenjarige zijn die gebeden veel te moeilijk. Als ouders hebben we haar portret opgedragen aan Maria. Haar zie je links. Onze dochter moest er daarom zo devoot mogelijk uitzien. En dan komt een gebedenboekje van pas.

ZIJN JULLIE RIJK?

We zijn een welgestelde familie, dat is zeker. Kijk naar haar glazuren armbandje en oorbellen, het kobaltblauwe zijden kledingje en de kanten mouwen... Schilder Frans Verhas heeft haar als een echt prinsesje voorgesteld!

Karel Slabbaert (1618-1654)

Dubbelportret van een jongen en een meisje, 1652

Olieverf op paneel

PARTICULIERE VERZAMELING

HOE OUD ZIJN JULLIE KINDEREN?

Raad eens! Je hoeft niet ver te kijken. Het Latijnse opschrift zegt: 'Aet.7 Ano.1652'. Ze zijn op deze portretten uit 1652 allebei dus zeven jaar oud.

HEBBEN ZIJ MISSCHIEN IETS TE VIEREN?

Wel, we hebben ze op hun mooist uitgedost: met witte kledingjes en kraagjes, satijnen mantels, een gouden rammelaar. Want vandaag krijgen ze voor het eerst de communie, het Lichaam van Christus. Dat verklapt het communieboekje. Die gebeurtenis hebben wij als ouders laten vereeuwigen door de Zeeuwse schilder Karel Slabbaert.

Rammelaar met fluitje, 8 bellen en handvat in bergkristal, 1763

Onbekende meester

Ex-votoportret van de tweeling Petrus Philippus en Philippus Petrus Mys, 1735

Olieverf op doek

PARTICULIERE VERZAMELING

ZIJN DIT BROERS?

Dat heb je goed gezien! Meer nog, ze zijn een tweeling. Als ouders waren we heel dankbaar voor hun komst. We hebben dit portret zelfs aan Maria geschonken, zoals je aan de vlamme harten in hun handen kan zien.

HEBBEN ZE DEZELFDE RAMMELAAR VAST?

Rammelaars als deze zijn zo duur dat onze familie er maar eentje bezit. Daarom heeft de kunstenaar dezelfde rammelaar twee keer afgebeeld. Edelsmeedkunst zit wel in onze familie. Een van onze latere familieleden zal in Brugge een bekende edelsmid worden.

Zilveren rammelaar met fluitje, 5 bellen en handvat in bergkristal, ca. 1730

Onbekende meester

Ex-votoportret van Maria Parmentier met blauwe valhoed, 1774

Olieverf op doek

DENDERMONDE, ONZE-LIEVE-VROUWEKERK

WAT EEN RARE HOED!

Omdat ze nog maar twee is, draagt onze dochter een valhoed. Haar evenwicht is nog niet helemaal oké en zo is haar hoofdje beschermd. Door de versiering met kant en ruches is het ook een heel kostbaar accessoire. Aan het lintje onder haar kin hangt zelfs een diamant!

HANGT DIT PORTRET BIJ JULLIE THUIS?

Als ouders hebben wij haar portret speciaal laten schilderen om het op te hangen in de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Dendermonde. Zo kan Maria haar voor altijd beschermen tegen ziektes of het kwaad.

Onbekende meester

Ex-votoportret van Antonius Hyacinthus Van Goethem, 1700

Olieverf op doek

LEBBEKE, ONZE-LIEVE-VROUWKERK

WIE IS DEZE JONGEN?

Onze zoon: Antonius Hyacinthus Van Goethem heet hij. Op dit portret is hij nog maar vijf. Onze kristallen bol ziet voor hem een bloeiende toekomst: later zal hij ontvanger, schepen en ook burgemeester van de stad Dendermonde worden. Wij zijn niet onbemiddeld: ikzelf, zijn moeder, ben nog getrouwd geweest met David III Teniers, de zoon van de beroemde schilder!

WAT HOUDT HIJ IN ZIJN RECHTERHAND?

Een brandend hart! Dit is dan ook geen gewoon portret, maar een ex-voto. Als zijn diepgelovige ouders hebben we dit schilderij aan de kerk geschonken. Het is een gift om zelf iets te verkrijgen. We deden het ook uit dankbaarheid aan Maria en om onze zoon onder haar bescherming te plaatsen.

Onbekende meester

Ex-votoportret van Joanna Francisca Van den Brande, 1753

Olieverf op doek

LEBBEKE, ONZE-LIEVE-VROUWKERK

HOE OUD IS DIT MEISJE?

Lees het opschrift onderaan maar: daar staat duidelijk dat ze zes jaar is. Op 10 juli 1747 werd onze dochter geboren. Ik, haar vader, ben de kerk- en weesmeester van Dendermonde.

WAAROM STAAN MARIA EN CHRISTUS HIER AFGEBEELD?

Zonder Maria zou onze dochter niet meer leven! Daar zijn wij als ouders van overtuigd. Uit dankbaarheid hebben we dit portretje geschonken aan Onze-Lieve-Vrouw, omdat Joanna Francisca door haar toedoen misschien wel genezen is van een vreselijke ziekte.

Thomas Willeboirts Bosschaert (1613-1654)
Jong meisje met kersen, ca. 1640
 Olieverf op doek
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAT EEN LEKKERE KERSEN HEEFT JULLIE DOCHTER VAST!

Onze dochter is er verzot op! Ze doet niets liever dan door de tuin te hollen en de rijpe vruchten die van de boom gevallen zijn op te rapen. Dit portret is wel in scène gezet; met haar witte, kostbare jurk zou ze immers nooit te tuin in mogen. De kersen hebben hier bovendien een symbolische functie; ze staan voor de vruchtbaarheid, maar verwijzen als hemelse vruchten ook naar het paradijs. Het op het eerste zicht vrolijke portret krijgt hierdoor een erg droevige betekenis. Toen Thomas Willeboirts Bosschaert onze oogappel portretteerde, was ze al overleden. Dit portret is voor ons een tastbare herinnering aan onze vrolijke meid van wie we veel te vroeg afscheid hebben moeten nemen.

Thomas De Keyser (1596-1667)
Portret van een familie, 1634
 Olieverf op paneel
 PARTICULIERE VERZAMELING

WIE ZIJN JULLIE?

Onze familienaam is onbekend voor jullie, maar we zijn in elk geval van goede komaf. Dat zie je zo. Met onze grote molensteenkragen en kanten mouwen zijn we op ons mooist uitgedost. Zelfs onze dienstmeid draagt een beetje kant. Haar zie je achteraan, met onze jongste op haar arm.

HOEVEEL KINDEREN TELT JULLIE GEZIN?

Wij zijn een kroostrijk en gelukkig gezin, met onze vijf kinderen. Toch hebben we ook al drie kindjes verloren. Om hen niet te vergeten hebben we hen hier als engeltjes laten afbeelden. In onze vroegmoderne tijd is de kindersterfte hoog. De dood loert om elke hoek. Daarom draagt onze jongste telg een rammelaar met koraal. Zo hopen we het kwaad af te weren.

Rammelaar met fluitje en 8 bellen, ca. 1750

MUSEUM VLEESHUIS

Wist je dat er in de late middeleeuwen al wolkenkrabbers in Antwerpen bestonden? In 1503 rezen de O.L.V.-Kathedraal en het Vleeshuis boven de stad uit.

Beenhouwers en slagers deden er nog geen drie jaar over om in het prille begin van de zestiende eeuw het zeven verdiepingen tellende Vleeshuis te bouwen. Drie eeuwen lang deed het monumentale huis dienst als verkoophal voor verse vleeswaren en gildehuis van de Antwerpse beenhouwers. In 1800 vonden de eerste kunstenaars er hun plek. In een atelier op de eerste verdieping gingen kunstschilders aan de slag, en tijdens de negentiende eeuw werden hier al opera's opgevoerd. Sinds 1913 geven de eeuwenoude deuren kijklustigen toegang tot een museum. Eerst over allerlei toegepaste kunsten, later over muziek.

Op de eerste verdieping kun je drie smakelijke schilderijen van Frans Snijders uit de collectie van The Phoebus Foundation bewonderen in een verrassende presentatie van Walter Van Beirendonck.

Vleeshouwersstraat 38, 2000 Antwerpen

Donderdag tot zondag, van 10 tot 17 uur

Toegang tot de eerste verdieping op vertoon van tentoonstellingsticket

Niet rolstoeltoegankelijk

STILLEVENS ALS PORTRETTE

In een tentoonstelling over portretten zijn deze stilleven van Frans Snijders de vreemde eend. Of toch niet?

In de zeventiende eeuw ontstaat het kennerschap.

Kunstverzamelaars discussiëren over de kwaliteit van een schilderij. Samenwerkingen tussen topspecialisten zijn het neusje van de zalm. Op deze *Vismarkt* werkt Snijders samen met Cornelis De Vos. Zijn vissersjongen is geen portret, maar een tronie: het ideaalbeeld van wat een vissersjongen hoort te zijn.

Snijders' voorstellingen vol everzwijnen en herten, stoute aapjes en dode vissen laten ons kijken door de ogen van de 17de-eeuwers. Ook deze taferelen balanceren op het slappe koord tussen status en vergankelijkheid.

De ijdeltuiten die dit soort schilderijen in hun stadspaleis hangen, dromen van overvloed, en van het adellijke recht om te mogen jagen. Maar bloempjes verwelken, scheepjes vergaan: uiteindelijk rot zelfs de sappigste druif.

Voor wie weet hoe te kijken, blijkt iedere beeldvoorstelling een portret: van de eigenaar en de kunstenaar, van een tijdsgewricht en een samenleving.

Hou dat maar in het achterhoofd, de volgende keer dat je Instagram opent.

Frans Snijders (1579-1657) & Cornelis De Vos (1584-1651)
De visverkoper in zijn kraam, ca. 1620-1630
 Olieverf op doek
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAT EEN GEUR!

Dat zijn mijn kraakverse visspecialiteiten! Al het lekkers dat het water te bieden heeft. Van zalmmoten en steur tot kreeften en krabben. Snijders heeft me hier omringd met wel zevenentwintig verschillende vissoorten en acht kleinere zeedieren!

WAAROM DIE OVERVLOED?

Snijders heeft een beetje overdreven. Antwerpen is dan wel de belangrijkste visleverancier, in de jaren 1620 is de Tachtigjarige Oorlog volop aan de gang en is de visvangst beperkt. Maar dit schilderij dient om te pronken en is misschien wel een pleidooi voor vrede zodat we opnieuw overal kunnen vissen.

*De restauratie en het transport van dit monumentale werk waren huzarenstukjes!
 Ontdek meer op de twee videoschermen.*

Frans Snijders (1579-1657)
Een voorraadkast met wild, ca. 1640
 Olieverf op doek
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAT IS ER MET JOU AAN DE HAND?

Mijn leven als everzwijn is helaas voorbij. Frans Snijders heeft me als pronkstuk van de jacht feestelijk op tafel uitgesteld. Ik word omringd door allerlei luxedelicatessen: kleine vogels, kreeft, artisjokken, asperges en sappig fruit. Mijn hazenvrienden hebben jammer genoeg hetzelfde lot ondergaan.

BEN JE DAN ECHT ALLEEN MAAR EEN LEKKERNIJ?

Op dit schilderij ben ik gelukkig veel meer dan een stukje vlees. De andere jachttrofeeën en ik hebben ook een symbolische betekenis. We alluderen op lust maar ook op kuise liefde. Ik ben immers het attriboot van de maagdelijke godin Diana die als jaagster de vleselijke passie overwonnen heeft.

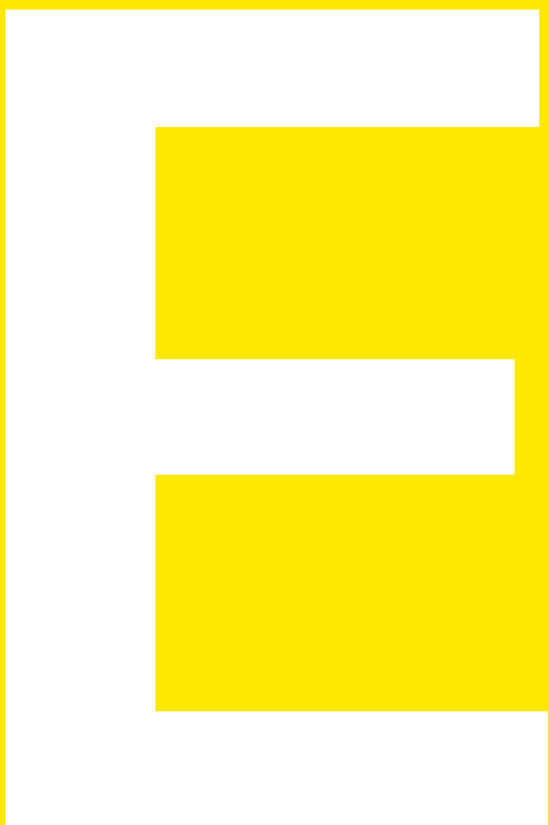
Frans Snijders (1579-1657)
Stilleven met fruitmand, ca. 1620
 Olieverf op doek
 ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

WAAROM BEN JE ZO ENTHOUSIAST?

Zo veel lekker fruit; je zou voor minder! Frans Snijders heeft me hier weergegeven in mijn ideale eetfestijn naast een mand vol rijpe meloenen, zoete druiven en sappige peren. Ik kan niet wachten om erin te bijten! Al vrees ik dat ik snel weer van tafel verjaagd zal worden.

WAT BEN JE EEN GULZIG AAPJE!

Zeker, maar dat zijn mensen ook. Ik sta dan ook symbool voor de menselijke instincten en driften die onder controle moeten worden gehouden. Anders gaat het helemaal mis. Met dit schilderij wordt de toeschouwer gewaarschuwd.

SINT-PAULUSKERK

Vanaf 16 mei presenteert The Phoebus Foundation in de Sint-Pauluskerk twee olieverfschetsen van de barokke schilder Abraham Van Diepenbeeck. In 1633 kreeg hij de opdracht om het nieuwe koor van de Sint-Pauluskerk te voorzien van monumentale gebrandschilderde glasramen. Die gingen jammer genoeg verloren. Dankzij de twee olieverfschetsen die elk een gebeurtenis uit het leven van de heilige Paulus weergeven, kunnen we ons toch een goed beeld vormen van hoe prachtig en indrukwekkend de glasramen geweest moeten zijn. Daarnaast geven deze unieke schetsen ook een bijzondere inkijk in het ontwerpproces van de meester. Na jarenlang tot particuliere collecties behoord te hebben, worden deze topstukken nu voor het eerst getoond op de plek die onlosmakelijk verbonden is aan hun creatie.

In de Sint-Pauluskerk, een voormalige kloosterkerk van de dominicanen uit de zeventiende eeuw, kun je verder genieten van onder meer prachtige barokaltaren en -beelden, van gesculpteerd kerkmeubilair en schilderijen van Peter Paul Rubens, Antoon Van Dyck en Jacob Jordaens.

Sint-Paulusstraat 22, 2000 Antwerpen

Ingang via Veemarkt

Van 2 november tot en met 31 maart:

zaterdag en zondag van 14 tot 17 uur

Van 1 april tot en met 1 november: dagelijks van 14 tot 17 uur

Gratis toegang

Rolstoeltoegankelijk

KONINKLIJKE ACADEMIE VOOR SCHONE KUNSTEN ANTWERPEN

Geen kunstenaars zonder opleiding. Op 6 juli 1663 verleende Philip IV toestemming aan het Sint-Lucasgilde om een 'openbare en vrije Academie' op te richten op initiatief van David II Teniers. De school opende een jaar later en is daarmee de op drie na oudste kunstacademie ter wereld (na Florence, Rome en Parijs) en de oudste in de Lage Landen. Sinds 1811 is de Academie te vinden in het voormalige Minderbroedersklooster - een geschenk van Napoleon - dat vervolgens een neoklassieke facelift kreeg dankzij Pierre Bruno Bourla. Het klooster werd een kunstacademie, de kerk een museum. De school, de locatie en het indrukwekkende erfgoed hebben verschillende politieke, sociale en artistieke omwentelingen overleefd en garanderen ook vandaag kunstopleidingen van de hoogste kwaliteit. Verschillende generaties schilders, beeldhouwers, architecten en later ook grafisch ontwerpers, modeontwerpers, theaterkostuumontwerpers, juweelontwerpers en fotografen volgden hier les en zetten hier hun eerste stappen in de kunstwereld.

De Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen organiseert regelmatig publieke activiteiten en tentoonstellingen. Het volledige programma vind je op <https://ap-arts.be/academie>.

Mutsaardstraat 31, 2000 Antwerpen

Tuin open op weekdays, van 9 tot 17 uur
Gratis toegang

Beperkt rolstoeltoegankelijk

UNIVERSITEIT ANTWERPEN - HOF VAN LIERE

Kunst zet aan tot kijken: tot kritisch kijken, tot nadenken en ook tot wegdromen. Kunst leidt tot dialoog en confrontatie, en sluit om die redenen naadloos aan bij de opdracht van een universiteit. Met een zeer diverse collectie van meer dan duizend werken, verspreid over de verschillende campussen, is kunst hier alomtegenwoordig.

De Universiteit Antwerpen stelt portretten tentoon van Fred Bervoets en Sam Dillemans en voegt zo moderne kunst toe aan dit parcours. Door de twee binnentuinen van het zestiende-eeuwse Hof van Liere kom je in het gebouw C, waar je kunt kennismaken met enkele bijzondere werken uit de kunstcollectie.

Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen

Open op weekdays tot 21 uur (op vrijdagen tot 19 uur),
tijdens de zomermaanden (van 6 juli tot en met 14 augustus)
open tot 17 uur

Open op zaterdagen van 10 tot 17 uur tijdens het academiejaar
Gesloten op zondagen en op zaterdagen in de zomervakantie
(van 4 juli tot en met 15 augustus)

Raadpleeg voor andere sluitingsdagen vooraf de academische kalender:
<https://www.uantwerpen.be/nl/studentenleven/academische-kalender/>
Gratis toegang

Beperkt rolstoeltoegankelijk

SINT-JACOBSKERK

De geschiedenis van de Sint-Jacobskerk gaat terug tot de veertiende eeuw. Toen was er enkel een eenvoudig pelgrimshuisje dat onderdak bood aan bedevaarders op weg naar het graf van apostel Jacobus in Santiago de Compostela. Al snel groeide dit uit tot een indrukwekkende kerk, waarvan de bouw voltooid werd in 1656.

Het overdonderende barokinterieur behoort zelfs tot de rijkste van Noord-Europa. Uniek is ook dat de kerk gespaard bleef van plunderende Franse Revolutionairen in de achttiende eeuw. Hierdoor is een bezoek aan de Sint-Jacobskerk een bijzondere historische beleving. Bovendien kun je er heel wat hoofdrolspelers van BLIND DATE ontmoeten. Je kunt er het graf van Peter Paul Rubens en enkele van zijn schilderijen bezichtigen. Ook kunstwerken van Jacob Jordaens en Jan Boeckhorst zijn er te bewonderen. En vind jij de grafsteen van de rijke Antwerpse juwelier Johannes Gansacker, die Antoon Van Dyck zo treffend portretteerde?

In de kerk kan je tevens het *Drieluik met de Litanie van Maria* uit de collectie van The Phoebus Foundation bewonderen, vervaardigd door de Brugse kunstenaar Adriaen Isenbrant (ca. 1485-1551).

Lange Nieuwstraat 73, 2000 Antwerpen

Elke dag van 14 tot 17 uur

Enkel de dwarsbeuk en het hoogkoor met de straalkapellen, inclusief Rubenskapel, zijn toegankelijk. De rest van de kerk is afgesloten wegens restauratie. Er is een platform met doorkijk om de werkzaamheden te volgen.

Toegang op vertoon van tentoonstellingsticket

Rolstoeltoegankelijk

Adriaen Isenbrant (ca. 1490-1551)

Drieluik met de Litanie van Maria, ca. 1520-1530

Olieverf op paneel

ANTWERPEN, THE PHOEBUS FOUNDATION

De beeldtaal van deze triptiek spreekt tot de verbeelding. De zijluiken tonen twee bekende scènes: links de vlucht naar Egypte, rechts de uitrustende Heilige Familie tijdens de vlucht. De voorstelling op het middenpaneel is complex. Rond de maagd Maria verschijnen vijftien attributen met elk een Latijns opschrift. De tekstjes komen uit Oudtestamentische wijsheidsliteratuur. Ze verwijzen direct of indirect naar de Onbevleete Ontvangenis, die bij haar geboorte vrij was van erfzonde.

Deze populaire voorstelling van Madonna van de Litanie bestond maar korte tijd. In 1502 drukt Thielman Kelder in Parijs een eerste 'geprinte' versie met deze compositie. Zijn voorstelling is opgenomen in een Latijns getijdenboek met houtdrukken die men toeschrijft aan het atelier van Jean d'Ypres. Vooral in Noord-Frankrijk en de Zuidelijke Nederlanden zie je dit motief op stenen beeldengroepen in bas-reliëf, houtsculpturen en glas-in-loodramen. De geschilderde versie van rond 1520-1530 is een werk van de Brugse kunstenaar Adriaen Isenbrant.

Gillet Hardouyn (actief ca. 1510-1520), Getijdenboek, 1510, Verlucht manuscript. Antwerpen, The Phoebus Foundation

BOURGONDISCHE KAPEL

Wat heeft deze, op het eerste zicht niet veel zeggende gevel te maken met een portrettententoonstelling? Het beeldhouwwerk met Maria met Kind is misschien wel een tipje van de sluier. Achter de spierwitte façade schuilt immers een belangrijk stukje geschiedenis. Vanaf de veertiende eeuw bevindt zich hier het voormalige Hof van Immerseel, eigendom van de familie Immerseel, die een belangrijke politieke rol in Antwerpen vervulde. De kapel werd vermoedelijk in de jaren 1490 gebouwd in opdracht van Jan I van Immerseel. Hij was buiten-burgemeester van Antwerpen maar ook raadsheer en kamerling van de Bourgondische hertog Maximiliaan van Oostenrijk. Dat de juridische vertrouweling een nauwe band had met zijn heerser bewijst het interieur van zijn optrekje. De Bourgondische connectie werd immers expliciet vereeuwigd in de kapel van het huis. In 1497, het jaar van het huwelijk van Filips de Schone en Johanna van Castilië, liet de familie muurschilderingen aanbrengen waarvan de heraldische iconografie volledig in teken staat van het Bourgondische hof: van wapenschilden en Bourgondische vuurslagen tot de snoeren van het Gulden Vlies. Op de zuidmuur wordt zelfs het huwelijk van Filips de Goede met Isabella van Portugal (1430) verbeeld! In de volksmond wordt de kapel daarom ook wel de 'Bourgondische kapel' genoemd. Hoewel het heiligdom niet publiek toegankelijk is, spreken de beschrijvingen tot de verbeelding. Wie weet welke schatten zijn er nog verborgen achter de Antwerpse huizen van vandaag?

Markgravestraat 17, 2000 Antwerpen

